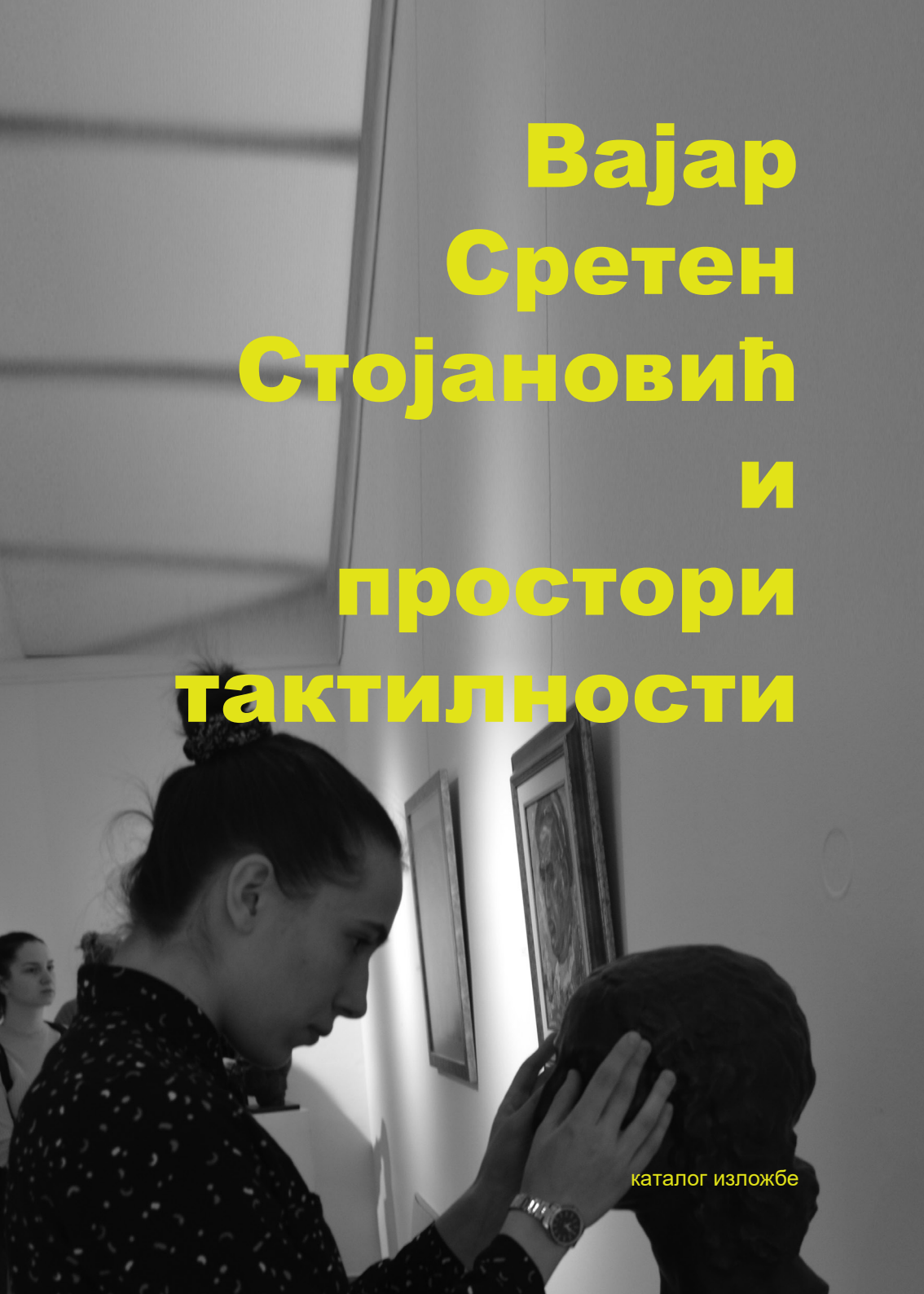

Вајар Сретен Стојановић и простори тактилности

каталог изложбе

Каталог изложбе „Вајар Сретен Стојановић и простори тактилности“ студената Сценске архитектуре, технике и дизајна, са Одсека за уметност и дизајн, Департмана за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука у Новом Саду, која је одржана у Спомен-збирци Павла Бељанског од 23. марта до 18. јуна 2023. године.

Издавач:
Спомен-збирка Павла Бељанског
Трг галерија 2
21101 Нови Сад
www: beljanskimuseum.rs

Уреднице каталога:
мр Милана Квас (управница Спомен-збирке Павла Бељанског),
др ум. Јелена Јанев, ванредни професор и др Татјана Бабић, доцент
(Одсек за уметност и дизајн, Департмана за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука у Новом Саду)

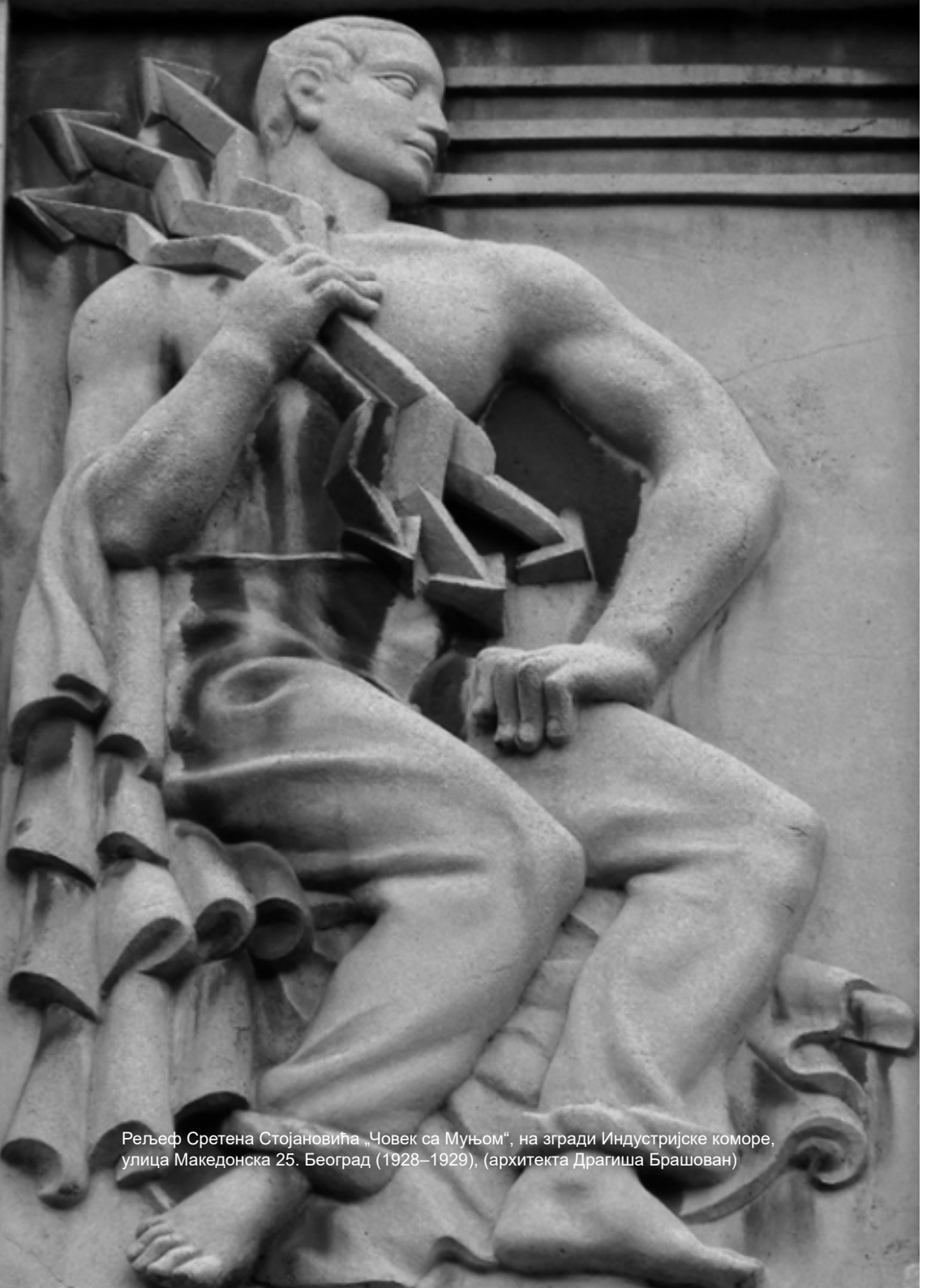
Кустоскиње изложбе: Марта Ђармати (виша кустоскиња Спомен-збирке Павла Бељанског), Татјана Бабић, Јелена Јанев

Наставни тим Одсека за уметност и дизајн: Јелена Јанев, Татјана Бабић, Владимир Илић, Ања Поповић

Аутори текстова:
мр Милана Квас, Марта Ђармати, др ум. Јелена Јанев, др Татјана Бабић, Владимир Илић

Рецензент: др Слађана Милићевић

Рељеф Сретена Стојановића „Човек са Мућом“, на згради Индустријске коморе, улица Македонска 25. Београд (1928–1929), (архитекта Драгиша Брашован)

САДРЖАЈ

Милана Квас: Јубилеј – повод који инспирише 7

Марта Ђармати: Сретен Стојановић, узор генерацијама 11

Татјана Бабић, Јелена Јанев: Сарадња на пројекту - од наставног процеса до архитектуре изложбе 21

Наставни процес 27
Јелена Јанев: Просторна инсталација 27
Студентски радови 31

Јелена Јанев: Скулптура 37
Студентски радови 45

Татјана Бабић, Владимир Илић: Увод у студије архитектуре 61
Студентски радови 66

Изложба 85
Јелена Јанев, Татјана Бабић: Кустоски поступак 85

Изложбене целине 91
Хол, предмет - Просторна инсталација 91
Меморијал уметника, предмет - Скулптура 99
Излагачки простор, предмет - Увод у студије архитектуре 105

Отварање изложбе 113

Пратећи програм изложбе: Стручна вођења; Радионице за средњошколце; Тактилне радионице 127

Милана Квас

ЈУБИЛЕЈ – ПОВОД КОЈИ ИНСПИРИШЕ

Преношење знања о вредностима културне баштине друштву, посебно младима, један је од основних циљева музејских институција. Тако и Спомен-збирка Павла Бељанског различитим програмима намењеним узрасту од 6 до 25 година утиче на развијање сензибилности младих према уметности и истовремено их мотивише да постану судеоници културне сцене Новог Сада. Значајан помак у раду са младима Спомен-збирка остварује од 2019. године, када је Нови Сад у оквиру програма Европске престонице културе понео титулу Престоница младих. Тада су иновативношћу кустоса осмишљена два пројекта, Музеј младих и Teach Art Learn English, превасходно намењена тинејџерима, са основном идејом да се ова циљна група упозна са културним наслеђем своје земље, да музеј доживи као место које ће радо посећивати или, за неке од њих, постати инспирација за будуће професије на пољу уметности и хуманистичких дисциплина.

Имајући у виду вредности музејских збирки, значај архитектуре здања у којима се оне чувају, као и Трга галерија као културног језгра града Новог Сада на којем се Спомен-збирка налази, отворене су могућности за повезивање са различитим високошколским установама. Поред блиске везе са Одељењем за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду установљене оснивањем Награде Спомен-збирке Павла Бељанског 1965. године, наша установа је успоставила дугогодишњу сарадњу са новосадским факултетима: најпре са Академијом уметности, затим са Катедром за туризам Природно-математичког факултета, а током протекле три године, посебно се интензивира сарадња са Факултетом техничких наука у Новом Саду.

Тако је 2021. године поводом прославе 60 година од изградње Спомен-збирке Павла Бељанског према пројекту архитекте Иве Куртовића и њеног отварања за јавност, остварена сарадња са Департманом за архитектуру и урбанизам овог факултета, а актуелна изложба о вајару Сретену Стојановићу, организована поводом 125 година од његовог рођења у сарадњи са Одсеком за уметност и дизајн наведеног департмана, даље учвршћује ту везу. Њихови професори, заједно са кустосима Спомен-збирке, удружили су своје знање да подстакну креативност студената у осмишљавању тематске поставке посвећене једном од уметника чија се дела чувају у легату Павла Бељанског. Поред студентских интерпретација Стојановићевих скулптура и стварања идејних решења за поставку изложбе путем макета, додатни искорак направљен је у осмишљавању радионица са слепим и слабовидим особама током трајања изложбе, потврђујући јединственост говора уметности, доступног свима: скулптура је показала предности пластичне уметности као медија који уклања баријере према осетљивим друштвеним групама.

Захваљујући реализацији изложбе „Вајар Сретен Стојановић и простори тактилности“, постигнути су запажени резултати у едукативној и излагачкој пракси Спомен-збирке Павла Бељанског и Факултета техничких наука у Новом Саду. Ова сарадња изнова потврђује да је музеј место у којем млади откривају вредности културне баштине и инспирисани њима, уче кроз стваралачки процес. Такође, изложба представља подстицај за развијање нових идеја у будућој сарадњи, чиме се отвара перспектива за иновације како у факултетској настави тако и у музејској излагачкој и програмској пракси.

Марта Ђармати

СРЕТЕН СТОЈАНОВИЋ, УЗОР ГЕНЕРАЦИЈАМА

Сретен Стојановић је рођен 1898. године у свештеничкој породици у Приједору. Одрастао је уз приче о српским јунацима и светитељима, о борби са Турцима, о Русији, о православљу, које су разгранале његову имагинацију и осећај родољубља. Већ као дете волео је да црта, а његов таленат препознали су професори цртања у тузланској гимназији. У то време, уласком у редове Младе Босне, почиње и његов патриотски активизам, због чега бива избачен из школе. У Првој мушкој гимназији у Београду учио је латински и француски, а у слободно време гледао је позоришне и оперске представе Народног позоришта. Због повезаности са Младом Босном је у мају 1914. године ухапшен и наредне три године проводи на робији. У затворској дрворезбарској радионици открива страст према скулптури. При крају Првог светског рата, уз помоћ др Ђурице Ђорђевића и његове супруге Кристе одлази на студије у Беч, где је на Академији ликовне уметности од професора Левандовског и Целезног добио сигурне основе да уметничко образовање настави у Паризу. Постао је један од омиљених студената чувеног Антоана Бурдела у чијем атељеу је провео три године. Модернистичким поукама, које је стекао код Бурдела, враћао се током читаве каријере, али је можда од суштине заната важније да је од њега научио како да пронађе сопствени пластични израз и да му остане бескомпромисно доследан без обзира на тренутни укус публике. У Паризу је Стојановић израдио око тридесет скулптура и имао прва излагачка искуства на Националном, Јесењем и Салону независних. Живот у метрополи му је пријао и активно је учествовао у њему, одлазећи у оперу, музеје, галерије, дружећи се у кафанама са уметницима разних националности, сликарима, песницима, студентима и осталим познатим и непознатим боемима Монпарнаса.

Након одласка из Париза 1922. године, Стојановић се трајно настанио у Београду. Убрзо по доласку приредио је прву самосталну изложбу. Делима донетим из Француске, београдској публици се представио као један од весника модернистичке скулптуре на српској уметничкој сцени, смели иноватор који уводи архаичност, боју, стилизацију и геометризацију. У периоду до избијања Другог светског рата опробао се и доказао у широком спектру материјала и формата, радећи рељефе у дрвету, фигурине у бронзи, портрете у камену и металу, медаље, монументалне скулптуре, декоративну фасадну пластику и бојене резбарене иконе. Експериментишући са масом, фактуром и покретом, Стојановић је остао веран реалистичком приказу и лирском сензибилитету. Током тридесетих година и за време окупације извео је велики број портрета личности из културног и друштвеног живота, као што су балерина Наташа Бошковић, математичар Милутин Миланковић, глумица Жанка Стокић, историчар Никола Вулић, сликари Петар Лубарда и Мило Милуновић или дипломата Павле Бељански, те се сматра творцем модерног психолошког портрета у српском вајарству. Сликарством и цртежом бавио се најчешће у функцији скулптуре и та дела је радо излагао на својим изложбама. Током каријере, али нарочито после ослобођења, био је аутор низа споменика монументалне меморијалне пластике међу којима је најпознатији споменички комплекс **Слобода** на Иришком венцу. На Бијеналу у Венецији 1954. године југословенска уметност представљена је самосталном ауторском изложбом Сретена Стојановића.

Стојановић је у друштвеном животу, као и у свом уметничком раду, био вишестрано ангажован. Између осталог, учествовао је у оснивању групе „Облик“ (1926) и посетио је Русију са делегацијом српских интелектуалаца (1927). Још током двадесетих година 20. века почео је да се бави ликовном критиком за листове *Мисао* и *Политику*, у којој од уметника захтева занатску, технолошку усавршеност и доследност у реализацији одабране концепције. Пише есеје и хронике, а нарочито су била

популарна његова предавања о скулптури на Коларчевом народном универзитету јер су, као и његова писана реч, била лако разумљива, намењена свима. Недуго после доласка у Београд, Стојановић је ангажован као наставник Више педагошке школе, у којој ради све до оснивања Академије ликовних уметности 1937. године, где је изабран за ванредног професора вајарства. Био је један од најцењенијих предавача Академије, обликујући читаву генерацију младих вајара попут Јована Кратохвила, Ане Бешлић, Николе Коке Јанковића, Олге Јеврић, Матије Вуковића, Павла Радовановића и других. Заслужан је за обнову наставе овог факултета после рата, набавку наставних средстава и почетке формирања ливнице. Од 1949. године па све до своје смрти 1960. вршио је функцију декана, а од 1957. године био је први ректор Универзитета уметности. Као декан схвата потребу прилагођавања савременим тенденцијама ликовних уметности, мења програм и структуру наставе на Академији и поставља нове асистенте. Године руковођења Академијом су управо и године Стојановићеве највеће друштвене активности. Био је народни посланик, председник Народног фронта Београда, председник УЛУС-а, секретар Савеза ликовних уметника Југославије, уредник часописа *Уметност* и покретач едиције *Сликари и вајари*. Све ове функције потврђују његов ауторитет на културној сцени Југославије и лични утицај на развој ликовне уметности Србије у другој половини 20. века.

У мањој, али ипак незанемарљивој мери, Стојановић је допринео уобличавању колекције Павла Бељанског. Почетком тридесетих година 20. века један од многих пријатеља Сретена Стојановића постао је и Бељански, дипломата и колекционар. Иако тада још није сакупљао скулптуре, Бељански је редовно позивао Стојановића у свој дом. Приликом отварања „Изложбе савремене југословенске уметности“ 1937. године у Риму, у чијој

Сретен Стојановић у атељеу са студентима (Фондација Сретен Стојановић)

Породица Стојановића, Сретен пети с лева у горњем реду, око 1914.

Група „Облик“, Београд, 1926.

Петар Лубарда, Мило Милуновић, Сретен Стојановић, Зора Петровић, Ђорђе Андрејевић Кун, гости из Индије, непознати, Стеван Боднаров, Београд, око 1955.

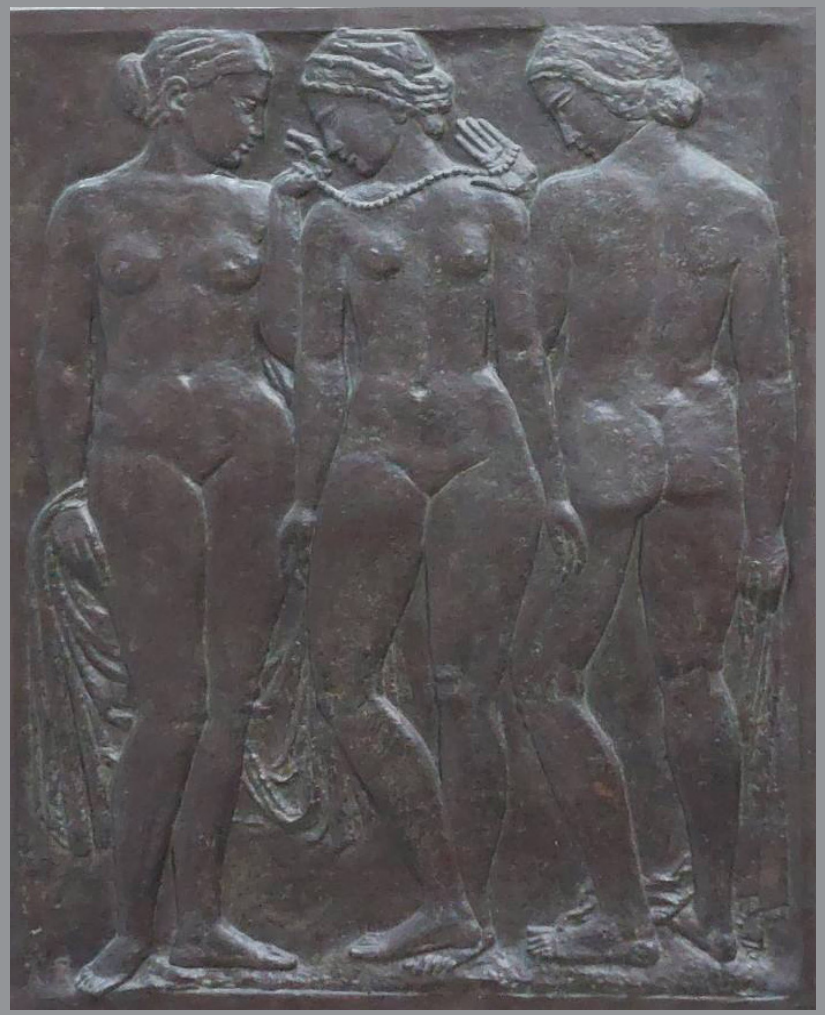
организацији је учествовао Бељански, Стојановић и његова супруга Јелена били су неколико дана гости дипломате, а након повратка у Београд са захвалношћу су му писали о том боравку. Њихово дружење се наставило током рата, када је Бељански свој грамофон и плоче доносио у кућу Стојановића, где су приређивали мале концерте, покушавајући да улепшају мучне дане немачке окупације. У том периоду Стојановић је израдио портрет Павла Бељанског, док је колекционар вероватно тада набавио прве фигурине. Тек након првог представљања колекције јавности у Градском музеју и библиотеци у Сомбору 1945. године, Бељански је увидео неопходност допуњавања збирке већим бројем вајарских дела те је од Стојановића купио радове из разних периода његовог опуса. Рељеф **Огрлица** и портрет **Наташа Бошковић** Бељански је изабрао и додао колекцији 1963. године, након отварања Спомен-збирке за јавност (1961), како би оплеменио изложбени простор легата.

Спомен-збирка Павла Бељанског је након смрти дародавца 1965. године започела формирање комплексног музејског фонда који садржи различите музејске предмете – разноврсне документе и уметничка дела – са идејом да се што потпуније представе уметници заступљени у колекцији, њихова дела и време у којем су настала.

Овај фонд подразумевао је и многа ликовна дела разних техника и материјала, међу којима је и шеснаест радова Сретена Стојановића: поменути портрет Павла Бељанског, три аутопортрета, портрети Мила Милуновића, Петра Лубарде и Жанке Стокић, цртежи и акварели, својеручно осликане новогодишње честитке упућене Павлу Бељанском и скице за дела **Огрлица** и **Гуслар**. О пријатељству колекционара и вајара сведочи сачувана преписка и књига о италијанској скулптури, коју је Бељански поклонио Стојановићу у знак сећања на заједнички боравак у Риму 1937. године.

Осим у оквиру сталне поставке, дела Сретена Стојановића су у Спомен-збирци Павла Бељанског излагана на неколико изложби: у виду монографских поставки, на изложби за децу предшколског узраста, као и у оквиру тактилне поставке „Додирни и осети“ са копијама Стојановићевих скулптура намењених слепим и слабовидим особама. Такође, њихова вредност препозната је бројним позајмицама Стојановићевих дела из Спомен-збирке приликом организовања изложби о овом уметнику у другим институцијама.

Изузетан значај вајарских остварења Сретена Стојановића и његова посвећеност педагошком раду дала је додатни подстицај за окретање ка младим ствараоцима, студентима студијског програма Сценска архитектура, техника и дизајн на Факултету техничких наука у Новом Саду, пруживши им прилику да у музејском простору прикажу своје идеје и вештине. Они су сазнања о животу и стваралаштву овог уметника и идеје инспирисане тим сазнањима преточили у радове изложене на поставци паралелно са делима великог мајстора. На тај начин, Сретен Стојановић је још једном постао узор младима, овог пута генерацији која стасава сто година након што је и сам завршио уметничко образовање.

Сретен Стојановић, **Огрлица** (1937/38), Спомен-збирка Павла Бељанског, Нови Сад

Татјана Бабић, Јелена Јанев

САРАДЊА НА ПРОЈЕКТУ: ОД НАСТАВНОГ ПРОЦЕСА ДО АРХИТЕКТУРЕ ИЗЛОЖБЕ

Крајем школске 2021. године, позване смо, као наставнице Одсека за уметност и дизајн, да заједно с кустоским тимом Спомен-збирке Павла Бељанског осмислимо изложбу у простору Меморијала уметника. Спомен-збирка има дугу традицију сарадње са средњим школама, академијама уметности и факултетима, па је овакав позив био у духу отворености ове установе ка младима. Позив је упућен из потребе да се на савремен начин комуницира са новом публиком, користећи богато искуство излагачких пракси сценског дизајна и вођења креативних процеса које наставници на Одсеку имају. Обележавање 125 година од рођења вајара Сретена Стојановића одабрано је као тема пројекта.

Програми Спомен-збирке имају излагачки, али готово увек и образовни карактер. Студије сценског дизајна на Факултету техничких наука пак током 10 година постојања, осим примарне делатности везане за образовне програме на свим академским нивоима, развијају и значајну кустоску праксу, излажући радове студената и наставника, и бивајући делом културне сцене Новог Сада, Србије и региона. Пројекат „Вајар Сретен Стојановић и простори тактилности“ дао нам је могућност да приближимо наша различита искуства и знања, и кроз креативни процес који је објединио наставу на факултету и радионице у Спомен -збирци, истражимо нове начине излагања већ много пута презентованих дела великог уметника.

Прва фаза пројекта спроведена је у оквиру наставних предмета на првој, другој и трећој години основних студија Сценске архитектуре, технике и дизајна.

Студенти друге године на изборном предмету Скулптура, и треће године на изборном предмету Просторна инсталација су своје скулптуре и уметничке инсталације стварали инспирисани животом и радом Сретена Стојановића. Процес стварања, посебно на предмету Просторна

инсталација, подразумевао је промишљање студената о односу сопствених радова са излагачким простором и са изложеним Стојановићевим скулптурама уз које ће стајати.

Студенти прве године у оквиру предмета Увод у студије архитектуре конципирали су предлоге дизајна изложбе састављене од радова колега на горе поменутим изборним предметима и дела Сретена Стојановића. Предвиђен излагачки простор био је Меморијал уметника и припадајући хол на првом спрату Збирке.

У другој фази, кустоскиње изложбе Марта Ђармати, Јелена Јанев и Татјана Бабић, кроз специфичан кустоски поступак, осмислиле су изложбену поставку у две просторије, у свакој за један од два наставна предмета из области визуелних уметности. Макете и плакати као исходи наставног процеса на предмету Увод у студије архитектуре изложени су у посебној, накнадно додатој просторији.

Након што је изложба отворена, у оквиру пратећег програма реализована је серија стручних вођења и радионица намењених средњошколцима и свим заинтересованим посетиоцима. На крају, онлајн каталог као саставни део пројекта, има за циљ да омогући информисање стручне и шире јавности о свим аспектима пројекта.

Највећа вредност читавог процеса била је слобода коју је Спомен-збирка омогућила и кустоском тиму, и студентима. Резултат је поставка која пружа нов поглед на потенцијале читања скулптура Сретена Стојановића и Меморијала уметника као излагачког простора. Кроз излагање радова студената, она привлачи и упознаје нову публику са богатим легатом Збирке.

НАСТАВНИ ПРОЦЕС

Предмет, III година основних студија:

ПРОСТОРНА ИНСТАЛАЦИЈА

Наставник: Јелена Јанев

Рад на изборном предмету Просторна инсталација започео је паралелним истраживањем опуса и биографије Сретена Стојановића и могућности које уметничка инсталација као медиј изражавања пружа.

Током посета Спомен-збирци, три студенткиње које су предмет похађале упознале су се са простором излагања и Стојановићевим делима из колекције Спомен-збирке.

Сретен Стојановић је још као млад вајар, у контексту времена у ком је стварао и у контексту светских уметничких токова, био конзервативан (већ су увелико присутне руска авангарда, Пикасове скулптуре, Муров приступ фигурацији), мада је донео новине у југословенску скулптуру. Након Другог светског рата, као цењени аутор бројних споменичких скулптура и универзитетски професор, живи угодно, не преиспитујући ни политички ни уметнички укус већине. Лако је, у том светлу, заборавити његову побуњеничку младост, тинејџерске године проведене у затвору и припадност покрету отпора током немачке окупације.

Студенткиње су снажно реаговале на оба аспекта Стојановићеве биографије. С једне стране, његов традиционални, патријархални и снисходљив однос према представљању женског тела као пасивног, податног, младог, привлачног, једрог итд., насупрот мушког које је у покрету, снажно, моћно, агресивно, у сукобу је са феминистичким погледом на живот и на уметност који студенткиње страствено заговарају, свесне да је борба за женска права тек у повоју. С друге стране, разумевање Стојановићеве младости у којој се храбро борио за права потлачених инспирација је за покушај да се кроз уметност искаже побуна против стереотипа и оквира које патријархално поимање рода и сексуалности намеће.

У наставном процесу посебна пажња била је посвећена односу уметничког дела и простора излагања, што је суштински важно у промишљању било које уметничке инсталације. Студенткиње су се зато од самог почетка стваралачког процеса, бавиле и поставком радова у односу на простор, и у односу на скулптуре Сретена Стојановића за које су знале да ће у истом простору бити изложене.

Виђене очима младих жена, скулптуре Сретена Стојановића стављене су у савремени контекст. Добијају тиме нови живот, позивајући на дијалог о роду, сексуалности и личним слободама. Подсећају тиме на још једну Стојановићеву заоставштину – на његове студенткиње Олгу Јеврић и Ану Бешлић, које су обе својим иновативним приступом мењале југословенску и српску скулптуру.

СТУДЕНТСКИ РАДОВИ

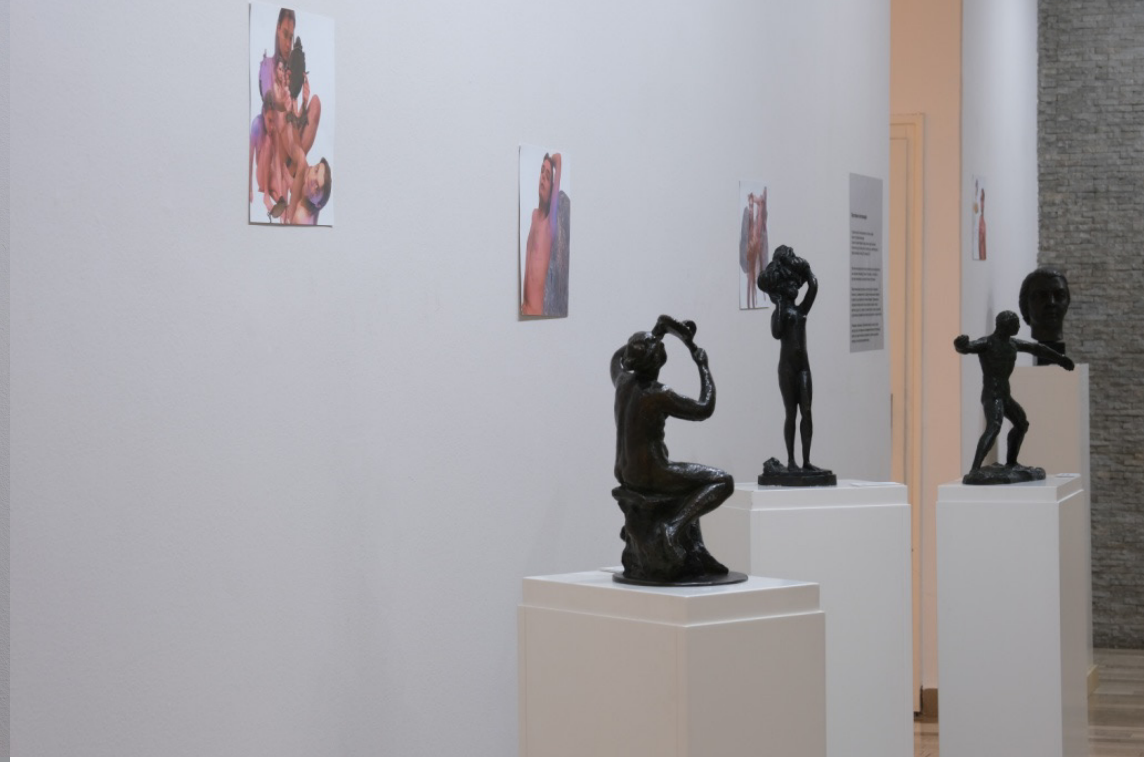
Ања Кодић
Миона Грујић
Исидора Покрајац

Ања Кодић и Миона Грујић реагују на идеју женског тела као идеализованог – увек срећеног и репрезентативног. Ауторке су видео инсталације **Обуци Мају** кроз коју испитују флуидност телесних одлика и „замењивост“ делова тела тако да мењају величину, облик и полне карактеристике. Заједно, користећи нетипичне уметничке материјале (улошке и тампоне, ватице, кесе и пуцкаву фолију, сунђере итд.) граде костим који је промењив, на који је могуће додати делове различитих квалитета и габарита.

Исидора Покрајац кроз медијум фотографске инсталације queer естетике испитује савремено виђење мушког и женског тела и мушког и женског принципа. Кроз духовиту замену теза, стављајући фигуру мушкарца у позе Стојановићевих девојака (**Девојка с огледалом**, **Огрлица**) преиспитује стереотипе женског тела као нежног и крхког, а мушког тела као мачо. Кроз фотографију која у фокус ставља фемицид мексичких жена указује на површно приказивање етничког идентитета у Стојановићевој скулптури **Мексиканка**. Називи фотографија рефлектују називе скулптура које су биле повод њиховог настанка. У наставном процесу помогла је колегиница Јелена Владушић, фотографкиња и мултимедијална уметница.

Предмет, II година основних студија:

СКУЛПТУРА

Наставник: Јелена Јанев

Сценски дизајн обухвата многе области и подразумева разноврсна знања и вештине, између осталих познавање архитектуре и пројектовања, као и владање ликовним и визуелним изражавањем. Студенти сценског дизајна зато пролазе кроз различите линије предмета, а линија везана за дизајн нагласак ставља на разумевање простора и на уметничке области које у својој основи имају размишљање и обликовање четвородимензионалног простор-времена.

У том контексту, изборни предмет Скулптура, на другој години основних студија, пружа студентима могућност да кроз моделовање у глини „уче рукама“. Непосредно, кроз рад у овом податном материјалу, стичу осећај за просторне односе, за распоред облика и равни у простору, за пропорцију и начин на који се елементи дела мењају када се око њега крећемо. Посебно је обликовање портрета по живом моделу захвално за учење.

Студентима који излажу ово су први портрети у три димензије (пре тога прошли су два семестра цртања), а вајали су три часа недељно, током једног семестра. Предмет није осмишљен да од њих направи скулпторе, нити је то могуће током кратког курса, али искуство рада на скулптури омогућиће им, надамо се, да током каснијих креативних авантура, као сценски дизајнери, елементе дизајна умеју да обликују у различитим материјалима и да владају основама технологије изливања у гипсу.

Тема портрета изабрана је јер је портрет изузетно комплексан – људско лице и глава су занимљиви за посматрање, а жив човек, и када мирује, микропокретима стално мења оно што видимо и доживљавамо. Истовремено, глава је као форма компликована, састављена из непребројивих елемената који се на специфичан начин спајају у конкретан карактер. Када успемо да комплексност живог лица, портрета, пренесемо

у материјал, неминовно сводећи форму јер је тако једино могуће, искуство резултује спознајом како се комплексне природне или замишљене форме преводе у материјал на једноставан и изведив начин. За дизајнере је то непроцењиво искуство.

Ова генерација студената имала је ту привилегију да током радионице у Спомен-збирци Павла Бељанског тактилно истражи прецизне копије портрета Сретена Стојановића. Сретен Стојановић је био изузетно вешт портретиста сјајан за учење, посебно некоме ко тек почиње. Студенти су поново „учили рукама“ истражујући његова решења преношења живе форме у живу скулптуру, осећали су ритам сучељених облика и текстура, нагибе и елементе анатомије, и на који начин се форма поједностављује, а ипак сачува карактер модела.

Стечено искуство користили су у сопственом раду на портретима у глини, али и на аутопортретима у картону. Тактилно истражујући своја лица, структуру лобање, текстуру коже и косе, стварали су на основу оног што су опипали, не оног што знају из погледа у огледало. Картон, као нетипични вајарски материјал, омогућио им је да, сада из новог угла, примене принцип моделовања и да се играју текстурама и формом, примењујући раније стечено знање прављења архитектонских макета од картона. Није случајно што неки од портрета подсећају на кућу или на позорницу.

Шесторо студената, којима је позирала Марија Младеновић, колегиница с класе и једна од ауторки фотографија процеса, успели су кроз креативни процес да открију свој вајарски рукопис и сензибилитет. Гипсани портрети по живом моделу и картонски аутопортрети, уз тактилну скулптуру Сретена Стојановића балерина **Наташа Бошковић** постављену наспрам њих, изложени су у простору Меморијала уметника Спомен-збирке. На

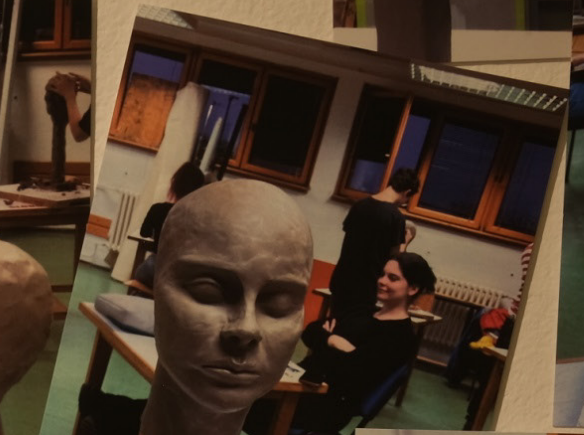
зидовима, уз сваку групу скулптура, у живописној, рељефној композицији која преноси енергију стварања, изложене су фотографије оба процеса: и изливања у гипсу, и рада у картону.

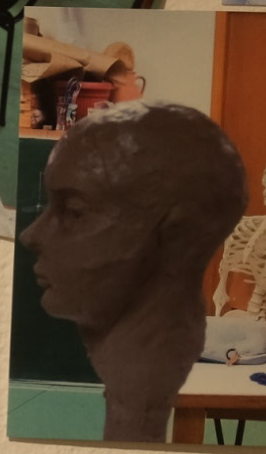
Процес обликовања у глини (тачније, вајарском пластелину) и изливање портрета дало је студентима, према њиховим сведочењима, још неке способности: храброст да се суоче са неуспехом и сигурност да је сваку грешку могуће исправити; стрпљење да се изазовна активност савлада; издржљивост да се рад настави и заврши и када се уморимо. Кроз процес изливања прошли су као група, као колеге и пријатељи, помажући једни другима и верујући једни другима, вреднујући као свој туђи рад који су помогли да се излије. Све то је припрема за професију сценског дизајнера која увек подразумева заједничко остварење уметничке визије без обзира да ли је визија наша или туђа.

Због свега овога, можда најважнији део овог дела изложбе су фотографије процеса стварања, његова енергија и радост које преносе.

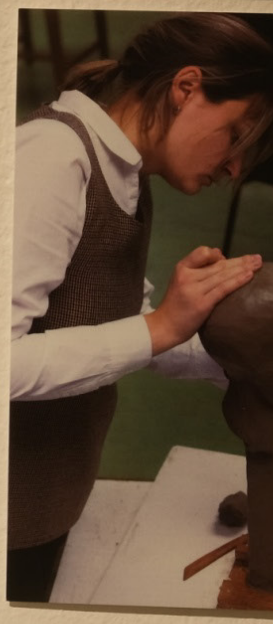

СТУДЕНТСКИ РАДОВИ

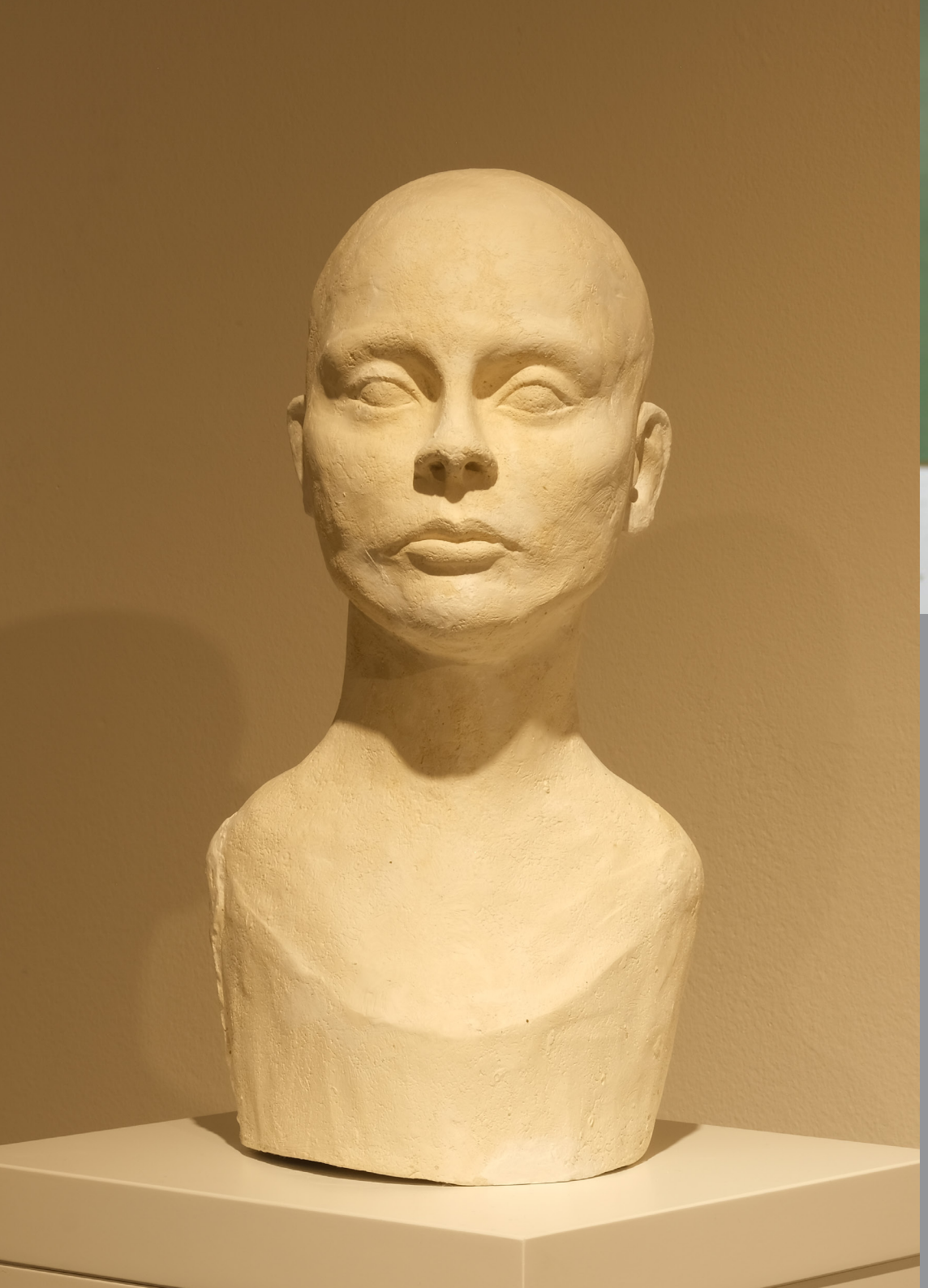
Анђела Куревија
Тара Твртковић
Јована Милетић
Магдалена Цветковић
Теодора Миловановић
Марко Чизмански

Анђела Куревија темпераментним, експресивним потезима ствара изражајни портрет, богат валерима сенки, сликарског сензибилитета.

Тара Твртковић, пак, чистом, глатком формом даје утисак у мермеру исклесаног портрета пажљиво ухваћеног карактера.

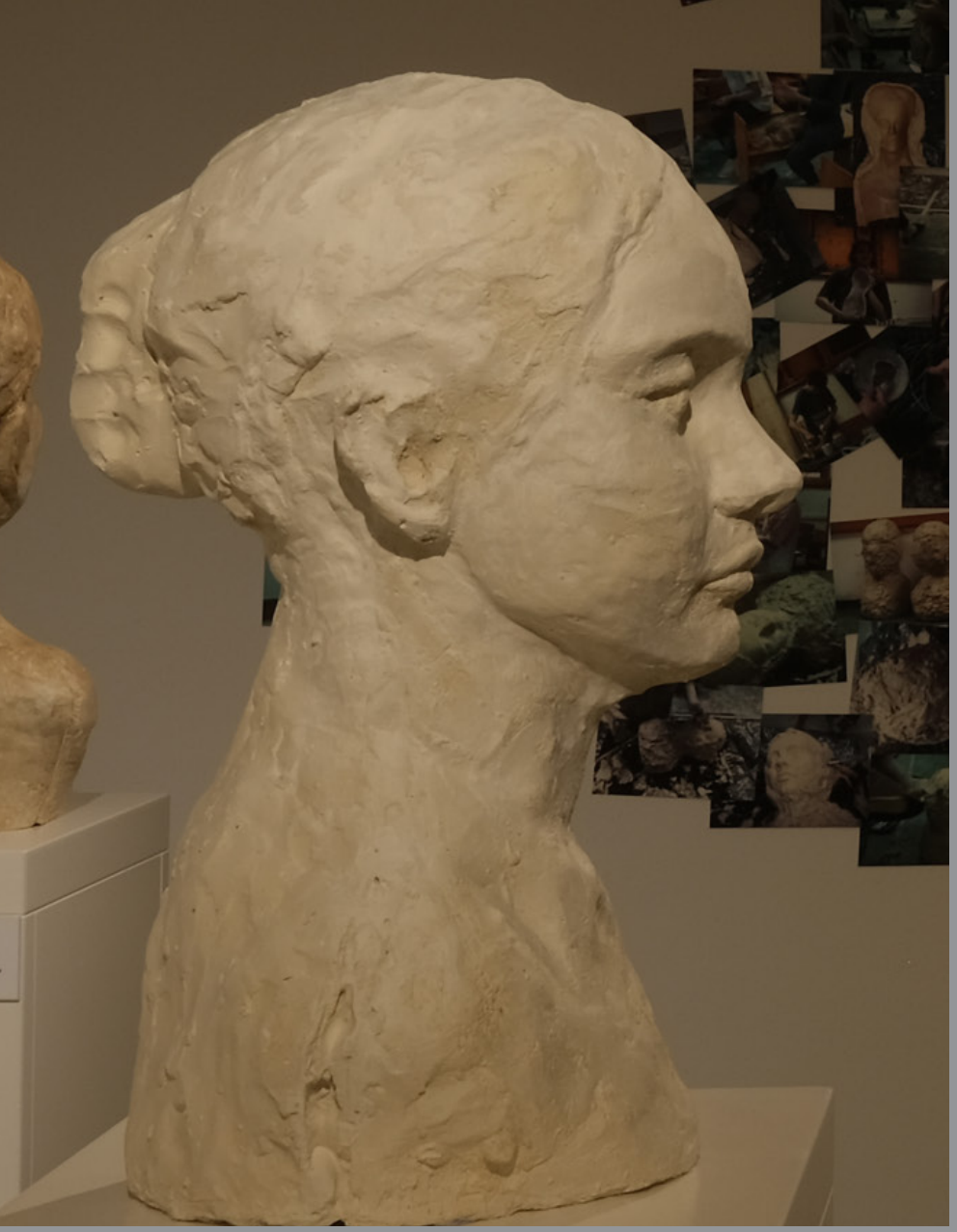

Јована Милетић обликује скулптуру готово натуралистички, са истанчаним осећајем вештог портретисте.

Магдалена Цветковић меким потезима гради скулптуру игром светла и сенки, са готово импресионистичким сензибилитетом.

Теодора Миловановић лирским потезима сучељава текстуре дајући портрету ефемерни квалитет.

Марко Чизмански аналитичким, рационалним поступком ствара напету форму интензивног али реалистичног карактера.

Специфични уметнички сензибилитет и рукопис сваког од студената може се осетити и у картонским аутопортретима.

Предмет, I година основних студија:

УВОД У СТУДИЈЕ АРХИТЕКТУРЕ

Наставни тим: Татјана Бабић, Владимир Илић, Ања Поповић

Студије сценског дизајна, интердисциплинарне су, и на специфичан начин укључују три основне области: архитектуру, технику и дизајн. Тема архитектуре и дизајна изложбе спаја све те области. Упознавање са дизајном изложбене поставке посебно је сврсисходно за студенте на почетку процеса образовања у области сценске архитектуре. Истраживање односа између посматрача и изложених експоната, у просторном смислу, може послужити као увод у разумевање сценске архитектуре – архитектуре у функцији догађаја.

Студенти на предмету Увод у студије архитектуре имали су задатак да дају предлог архитектуре изложбе, на основу концепта који су сами осмислили. Тематски концепт дефинисали су након детаљног истраживања живота и опуса Сретена Стојановића. Предлог кустоског решења укључио је радове колега са виших година и дела Сретена Стојановића по личном избору (дакле, не обавезно она која се налазе у Спомен-збирци, на које је стварно решење изложбе било ограничено). Истражени материјал о скулптору, као и фотографије радова колега из свих фаза процеса, студенти су постављали на заједнички драјв. Успостављање односа између ова два излагачка материјала на нивоу простора, али и значења, био је највећи изазов за студенте.

Наставни процес започет је обиласком Спомен-збирке Павла Бељанског. Током стручног вођења студенти су сагледали деловање Сретена Стојановића у ширем контексту друштвено-историјских прилика карактеристичних за прву половину 20. века. Самостално су наставили са истраживањем и детаљнијим упознавањем уметника. Посебан сегмент проучавања био је усмерен ка истраживању Стојановићевих споменика у јавном простору и скулпторалне пластике рађене у периоду између два рата за различите архитектонске објекте у Београду и Новом

Саду. На основу резултата истраживања, сваки студент је дефинисао тематски оквир у форми текста, за наставак рада.

Организована стручна посета била је и прилика за упознавање са архитектуром Спомен-збирке Павла Бељанског. Дело архитекте Иве Куртовића је први наменски пројектован објекат за потребе излагачке делатности у Србији. Има три излагачка простора. За разлику од простора сталне поставке и Меморијала Павла Бељанског, Меморијал уметника и припадајући хол на првом спрату имају променљив карактер. До сада је у овом простору на различите начине организован низ изложби посвећених уметницима из Збирке. Боравком у просторима излагања, студенти су могли да сагледају просторне специфичности транспарентног и транзитног хола и камерног простора Меморијала уметника, начине кретања кроз потенцијалну изложбу и могућности формирања амбијенталних целина унутар два простора.

На основу упознавања са архитектуром зграде и особеностима појединих излагачких целина задатак студената у овој фази процеса био је да прикажу постојеће стање изабраног излагачког простора. Студенти су излагачке просторе скицирали, фотографисали, а потом претварали у техничке цртеже који су представљали полазиште за предлог дизајна изложбе. Израда радне макете простора омогућила је студентима проверу концепта поставке. Кроз рад на дизајну, упознали су се са различитим алатима и техникама којима се постиже боља комуникација са публиком при презентацији архитектонског решења.

Наставни процес је завршен у јануару 2023. године. Након увида у радове, кустоски тим је донео одлуку да се изложе радови 8 студената, у посебном излагачком простору у форми плаката и макета. Одабрани студенти,

зарад јаснијег и сведенијег приказа различитих концепата, добили су идентичне макете од поликарбоната у којима су затим приказали своје предлоге изложбене поставке, а на плакатима помоћу скица, текста, цртежа фотографија, илустрован је креативан процес који је претходио дефинисању коначног решења.

Студентски радови приказани су на основу:
- теме рада дефинисане истраживањем
- концепта изложбене поставке – односа приказа два излагачка материјала
- употребљених средстава
- презентације решења – приказа детаља процеса, и фотографија коначне макете.

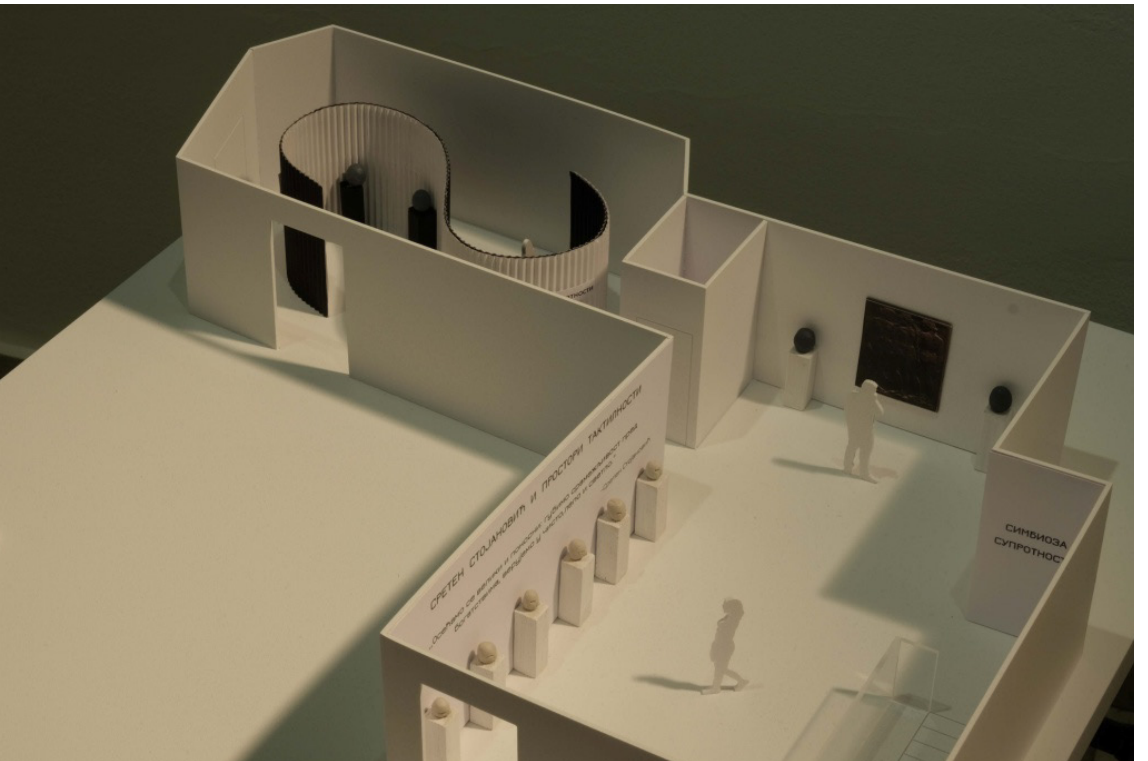

СТУДЕНТСКИ РАДОВИ

Миленица Јовић
Валентина Салаг
Исидора Сабадош
Урош Антић
Јана Ћурчић
Вишња Вукајловић
Лана Гиговић

Миленица Јовић
Јединство супротности

Полазећи од потребе да истакне разлику у начину приказивања женског и мушког тела у стваралаштву Стојановића, Миленица Јовић Меморијал уметника поделила је на две целине. Увођењем валовите преграде усмерила је кретање публике од беле целине, у којој су приказане Стојановићеве фигуре рађене по мушким моделима, до црне у којој су изложене женске фигурине. Хол је третирала као информативни простор у коме је, осим основних информација о Сретену Стојановићу, поставила студентске радове. На основу радних макета приказаних на плакату, као и коначне макете можемо наслутити употребу различитих текстура и боја у стварању посебних амбијенталних целина изложбе.

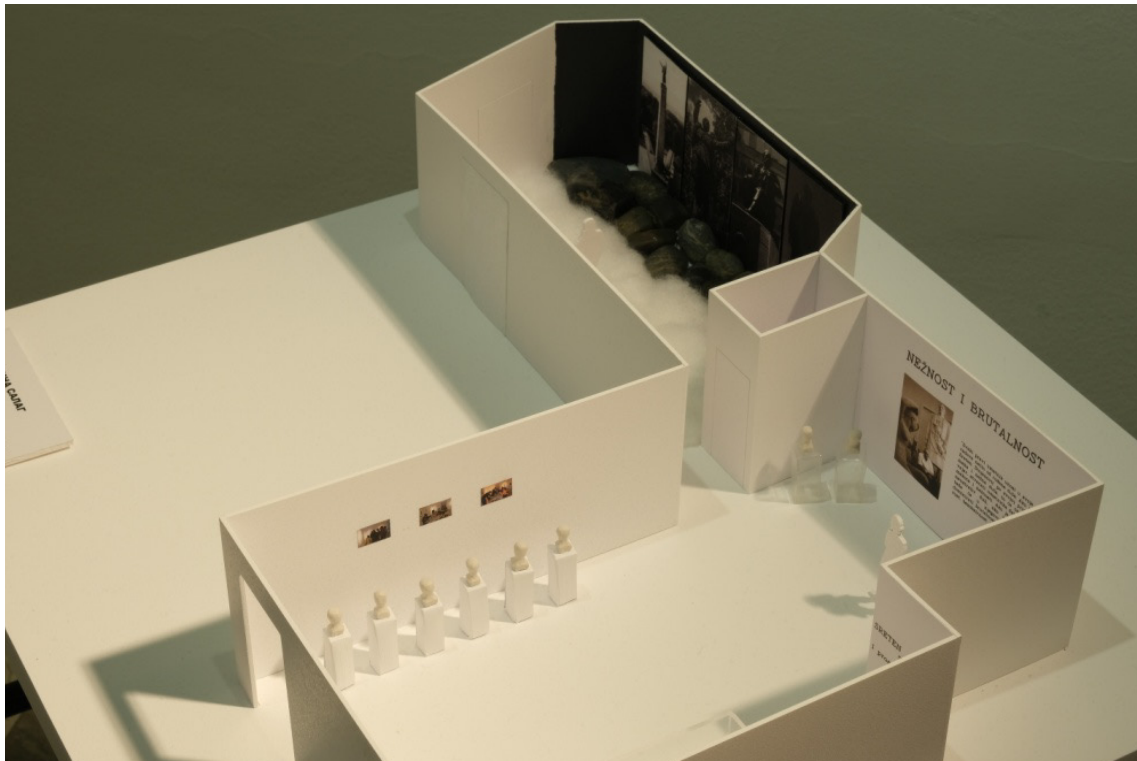
Илустрације: радна и коначна макета

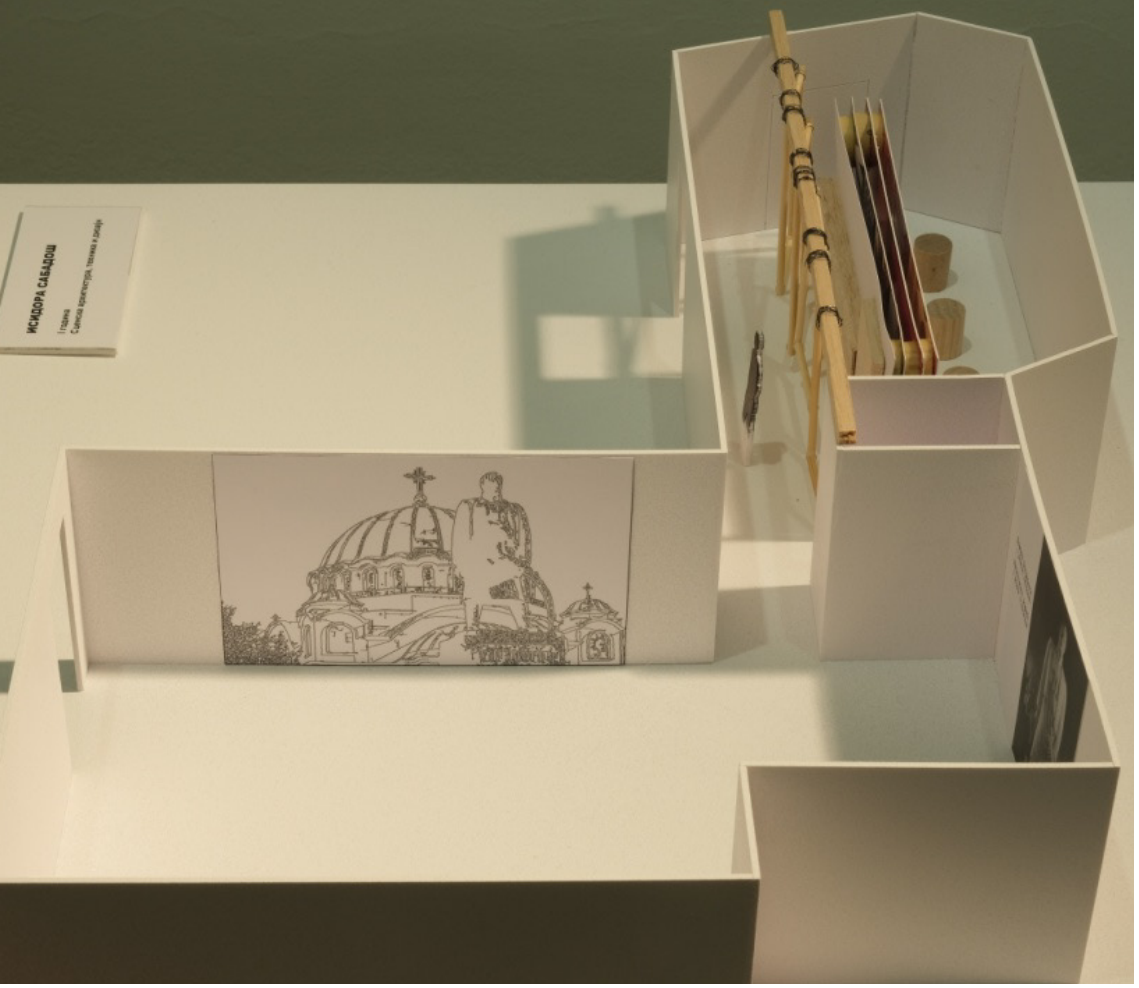

Валентина Салаг
Бруталност и нежност

Валентина Салаг осмислила је концепт изложбе на основу детаљног истраживања Стојановићевих скулптура постављених у јавном простору и доводећи их у везу са фигуринама из Збирке. У простору Меморијала уметника сучељила је фотографије великог формата монументалних Стојановићевих скулптура историјских личности (Његош, Карађорђе) са лирским женским фигуринама малог формата постављеним на стаклене провидне постаменте. Користећи боје и различите материјале у третману зида и пода, покушала је да сценским средствима нагласи две целине поставке, тј. два приступа у третирању људског тела. Употребљени материјали коришћени за израду макете омогућили су током трајања изложбе тактилно искуство за посетиоце.

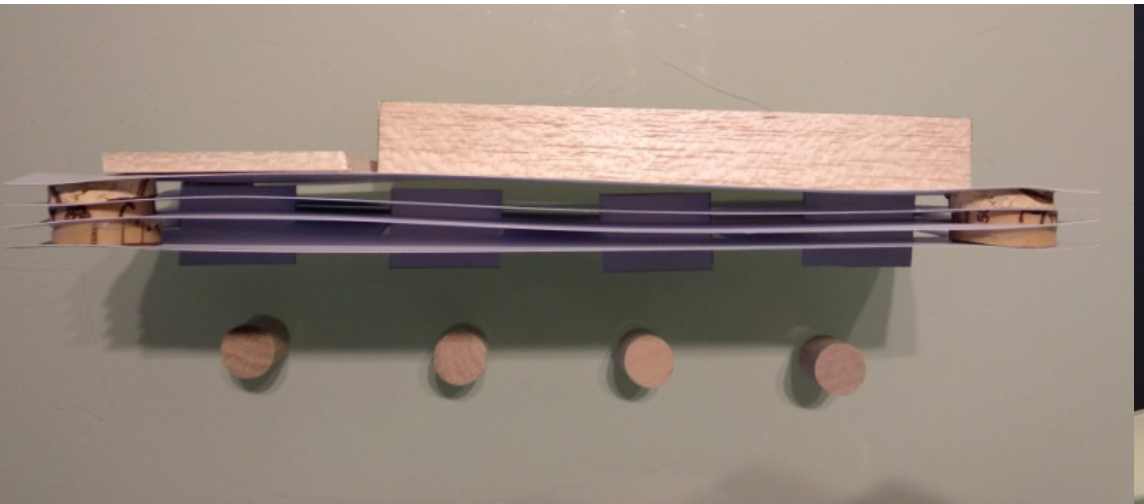
Илустрације: Фотографија Сретена Стојановића у атељеу (извор *https://legatkoka.rs*) која је била инспирација за дефинисање концепта изложбе, детаљ макете и коначна макета

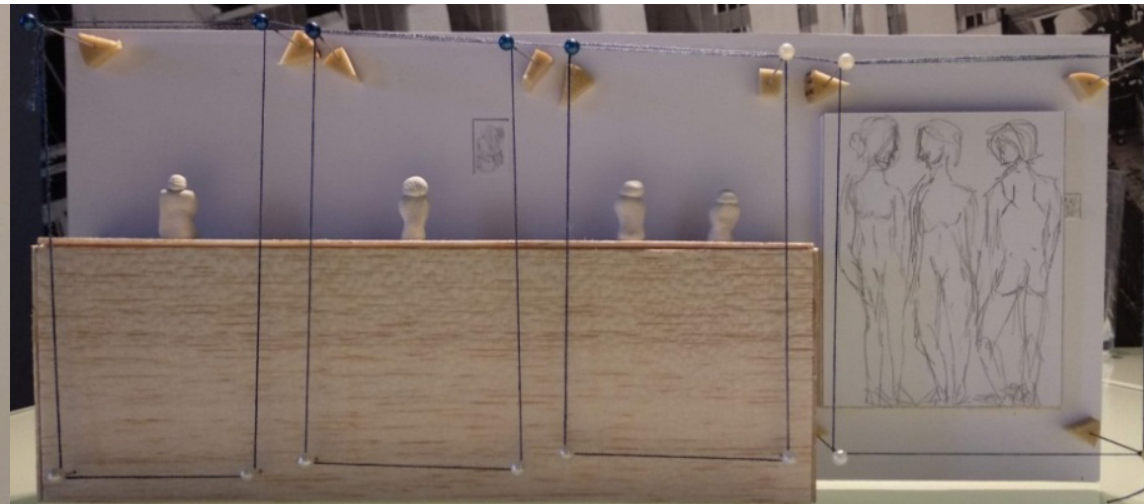

Исидора Сабадош
Неузвраћени погледи и прозор у двориште

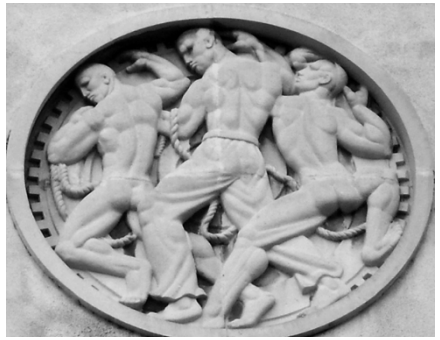
Анализа могућих начина посматрања изложбене поставке била је инспиративна за Исидору Сабадош. Тему приступа у третману женског и мушког тела употпунила је узимајући у обзир позицију посматрача у оквиру поставке. У средишњем делу Меморијала уметника поставила је масивни изложбени пано који омогућава формирање две независне изложбене целине. С једне стране паноа изложила је фигурине, а с друге стране Стојановићеве бисте рађене по мушким моделима, у дијалогу са студентским радовима. Користећи различите материјале, средства и осветљење, тежила је да створи две амбијенталне целине и да постигне два различита доживљаја изложбе. У склопу плаката, додала је сегменте макете да би јасније приказала сваку појединачну страну изложбене поставке. Посебне детаље макете – нише у паноу осветлила је помоћу лампица. На овај начин могуће је делимично стећи увид у карактер планираних амбијенталних целина поставке.

Илустрације: Макета изложбене поставке и детаљи макете

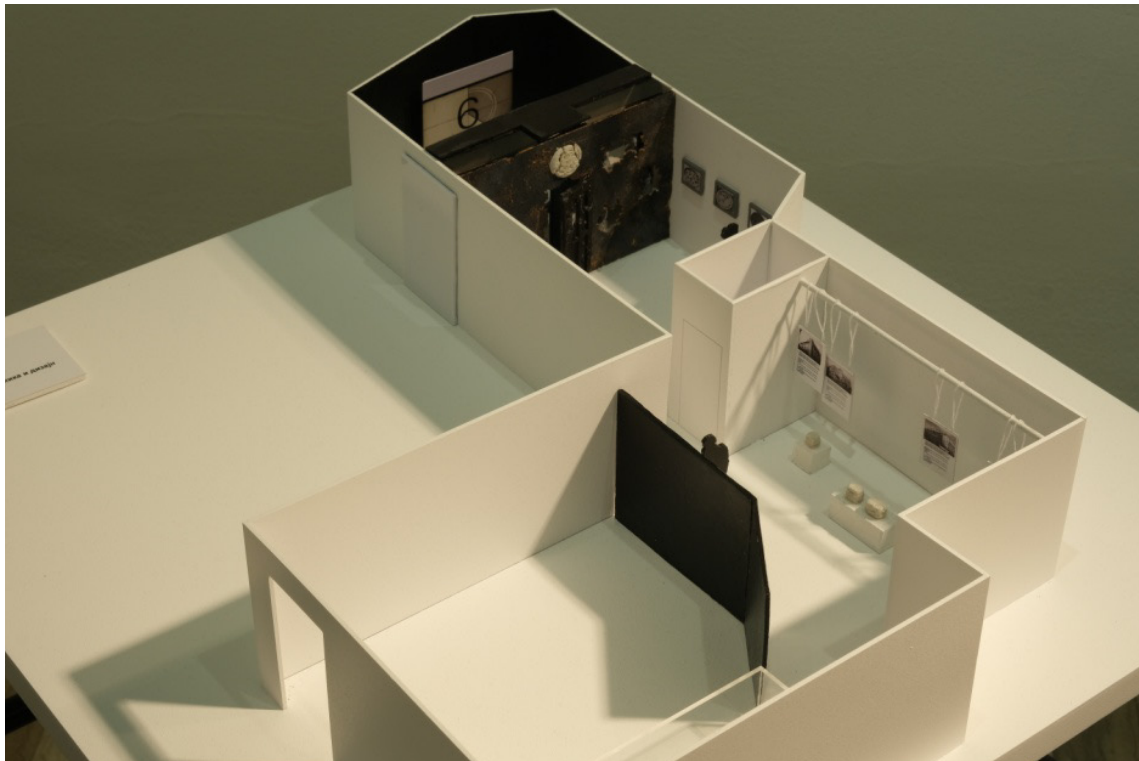

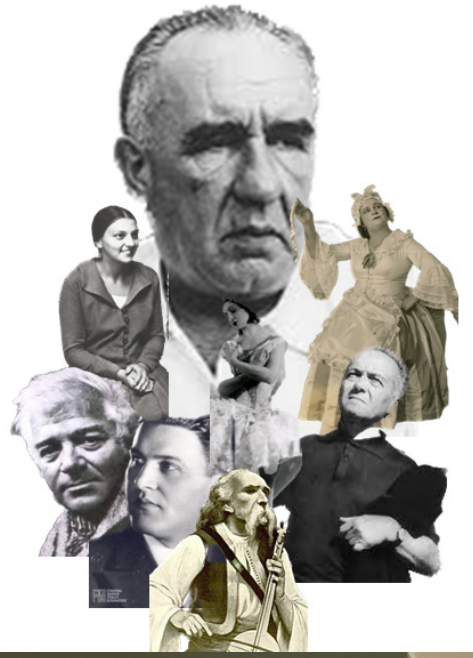
Урош Антић
Заборављени

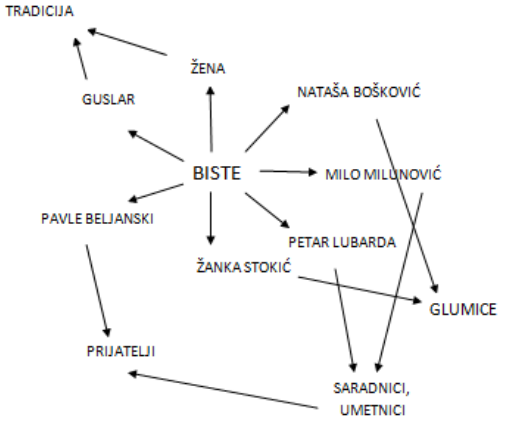
Истраживање скулпторалне пластике и суочавање са чињеницом да је то мање познат сегмент стваралаштва Сретена Стојановића, ретко приказиван на изложбама, послужило је Урошу Антићу да постави концепт рада.
У изложбеном холу приказао је, помоћу макета и плаката, објекте за које је Сретен Стојановић радио скулпторалну пластику. Изложбени пано са информацијама из биографије поставио је такође у хол тако да усмерава кретање ка Меморијалу уметника. Са циљем да на другачији начин прикаже радове уметника, „изградио“ је додатни зид са нишама у које је поставио бисте Сретена Стојановића.
У Меморијалу уметника формирао је посебну амбијенталну целину – замрачен простор са пројекционим платном и клупом за седење у којем је могуће погледати видео рад о делу Сретена Стојановића.

Илустрација: Рељеф Сретена Стојановића **Универзална хармонија** на стамбеној згради у улици Страхињића Бана 82, Београд (1929), (архитекта Милан Секулић); Рељеф Сретена Стојановића **Покретачи** на Палати трговачке коморе улица угао Модене 5 и Илије Огњановића, Нови Сад (1930–1931), (архитекта Милан Секулић), Милан Просен, Београд; коначна макета

Јована Везилић
Ко нас чини?

Истраживање различитих личности из живота Сретена Стојановића које су утицале на његово стваралаштво, Јовани Везилић било је полазиште за дефинисање концепта рада. Изложбену поставку организовала је у две тематске целине. У првој – холу – незваничног назива „Ко сам ја?“ поставила је аутопортрет Сретена Стојановића и картонске аутопортрете студената. Њихов однос у простору био је такав да је деловало да се међусобно посматрају. У другом простору – Меморијалу уметника – названом „Ко нас чини?“, поставила је дела Сретена Стојановића, која су била груписана у три целине: она дела која за тему имају моралне вредности уметника (патриотизам и породица), она која се баве његовим односом према култури, и портрети пријатеља. Овим решењем постављено је питање „Ко нас чини?“ тј. колико је свако заслужан за сопствени карактер, а колико су други утицали на његово формирање. Посебна вредност рада били су специјално дизајнирани постаменти који су обликовани према садржају и драматургији замишљеног кретања публике.

Илустрације: Дијаграм и колаж са значајним личностима из живота Сретена Стојановића; коначна макета

Јана Ћурчић
Профил људског тела као одраз личности

Јана Ћурчић конципирала је рад инспирисана креативним процесом карактеристичним за вајарство. Хол изложбеног простора, одредила је као место излагања гипсаних и картонских скулптура студената, а Меморијал уметника као место излагања бронзаних скулптура Сретена Стојановића. Посебан аспект рада било је увођење светлосних тела која су раду давала сценски карактер. Сенке које светло баца на зидове стварале су дводимензионални одраз, цртеж, који је ставио акценат на реч „профил“ као угао гледања нечијег лица/личности. Да би сликовито илустровала идеју поставке током трајања изложбе, у макету је додала ручну батеријску лампу. Усмеравањем лампе и осветљавањем дела макете сваки посетилац је могао да произведе сенке на зиду, а потом и веома реалистичан доживљај предлога изложбе.

Илустрације: Коначна макета и детаљ макете

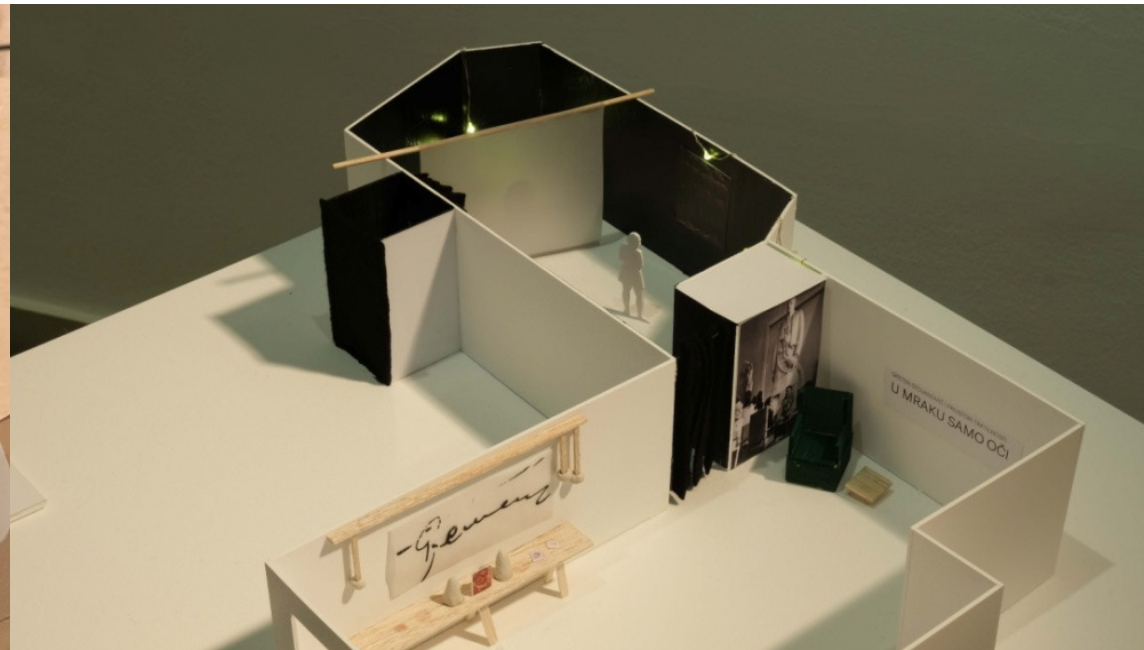

Илустрација: Скице, радна и коначна макета

Вишња Вукајловић
У мраку само очи

Концепт изложбене поставке, Вишња Вукајловић дефинисала је на основу личног доживљаја музеја и потребе да осим чула вида укључи и друга чула. Маштала је о експонатима које можемо тактилно истраживати. Изложбени простор поделила је у три целине. Сваку је организовала и обликовала на другачији начин. У холу је створила амбијент уметничког атељеа укључивањем, осим радова скулптора, и студената, намештај, фотографије уметника, али и личних предмета Сретена Стојановића из збирке, попут писама и поклона. Меморијал уметника замислила је као тамно место. Поставка у њему била је минималистичка, са само неколико скулптура осветљених тако да до изражаја долази материјал, а светло ствара игру сенки у дубини простора. У посебној целини Меморијала била је постављена звучна инсталација која је дочаравала звуке из атељеа вајара. Током трајања изложбе, помоћу лед лампе са више извора постављених у макети, дочаран је сценски карактер простора тог дела изложбе.

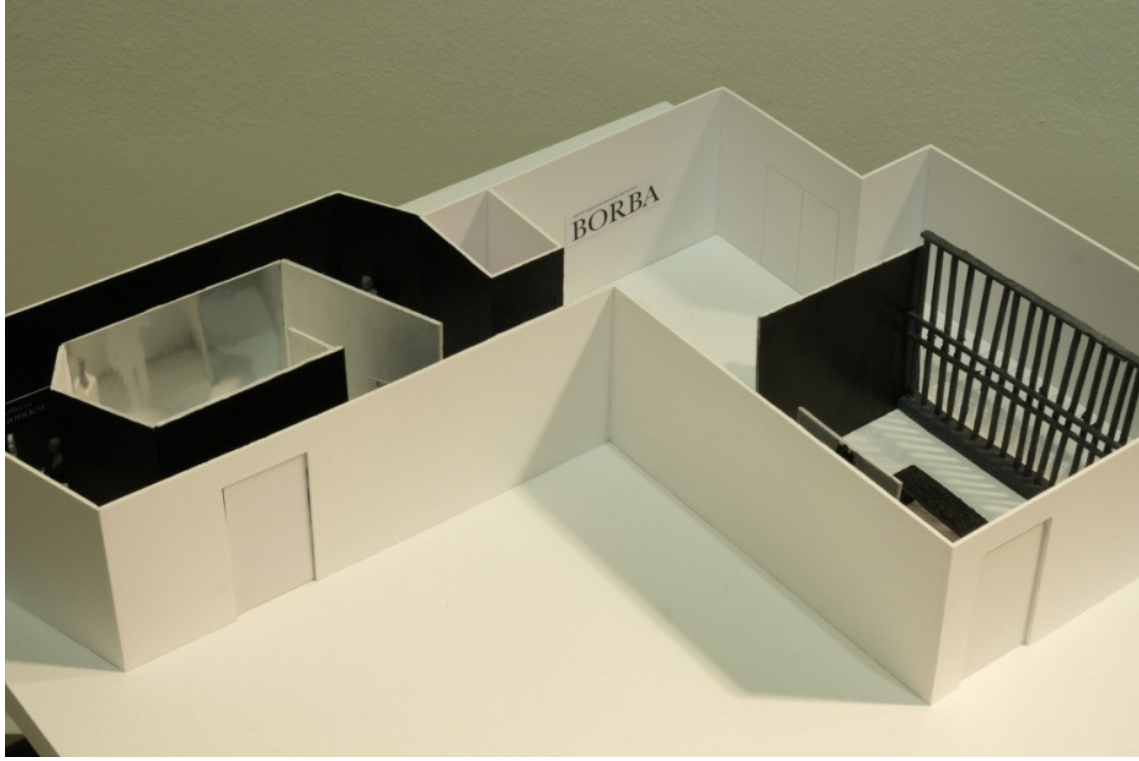

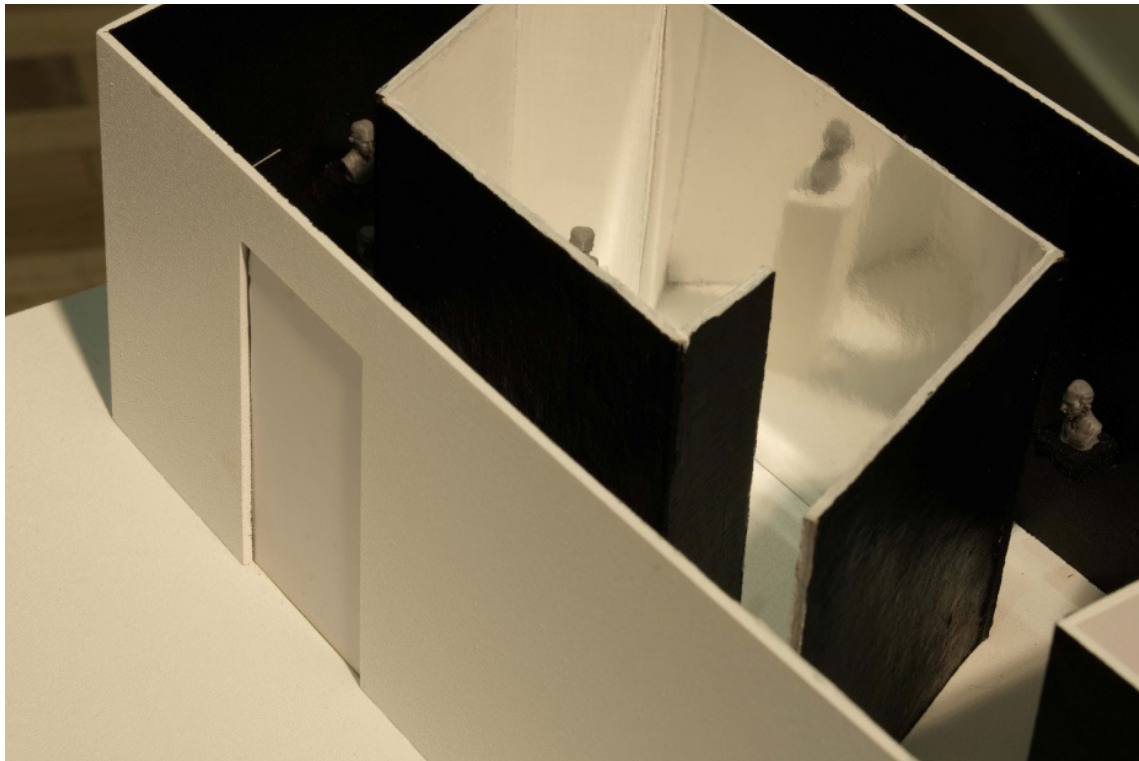

Лана Гиговић
Борба

Инспирисана детаљним истраживањем биографије Сретена Стојановића, Лана Гиговић концепт изложбе формирала је на бази две кључне речи: „борба“ и „ослобођење“. Идентификовала је различите турбулентне догађаје у животу стваралоца: борбу за уједињење југословенских држава, модѐрну као уметнички правац за који се залагао, уметничку и политичку слободу, права и опстанак уметника. Са идејом да посетиоца изложбе упозна и суочи са Стојановићевим активизмом, изградила је простор у форми лавиринта у оквиру Меморијала уметника. Простор је замислила као мрачан и непријатан, са циљем да посматрача помери из зоне комфора. Лавиринт који се протезао макетом, водио је до централног дела који симболизује ослобођење након завршене борбе, и до огледала које посматрача суочава са сопственим ликом и питањем исписаним на зиду: „За шта се ми то боримо данас?“. Када би био изведен у стварном простору, рад **Борба** могао би се посматрати као вишемедијска интерактивна инсталација, тј. уметнички рад за себе.

Илустрација: коначне макете

Јелена Јанев и Татјана Бабић

КУСТОСКИ ПОСТУПАК

Процес конципирања архитектуре изложбе био је изазован јер је подразумевао излагање уметничких дела значајног вајара у истом простору са радовима студената на почетку своје креативне авантуре, на начин који ће створити жив дијалог између прошлости и садашњости, између зрелости и младости, између вештине и свежине, између уметности и архитектуре.

Дијалог је, с једне стране, започет још током наставног процеса. Студенти су, инспирисани Стојановићевим скулптурама из Спомен-збирке (портрети и фигурине), његовом биографијом и идеологијом (и животном и уметничком), стварали радове као сопствени одговор, тематски и формални. Резултат је узбудљиво сучељавање традиционалног, патријархалног Стојановићевог приступа форми и родним стереотипима са савременим, феминистичким односом према корпореалности.

С друге стране, контраст искусног вајарског рукописа и свежине започињања бављењем новим медијем створио је могућност за вибрантну просторну разиграност и визуелну полемику.

Баш због разлике у „тежини“ изложених радова, било нам је посебно важно да кроз изложбу прикажемо креативни процес кроз који су студенти прошли, не само као живописно искуство већ и као предлог методолошког приступа у повезивању предмета и области на различитим годинама студија сценског дизајна.

Изложба је била смештена у три просторије горњег спрата Спомен-збирке. Сваки наставни предмет био је приказан у посебном излагачком простору.

Први изложбени простор био је хол, у коме су били изложени радови студенткиња треће године, са предмета Просторна инсталација. Поставка је кренула већ од степеништа које ка холу води из улаза у Спомен-збирку. На зиду степеништа налазила се пројекција видеа две студенткиње, Мионе Грујић иАње Кодић. На врху степеништа посетиоци су могли да виде наслов изложбе и имена кустоса и аутора радова. Наспрамни зид хола носио је пано са информацијама о животу Сретена Стојановића, датим кроз кратки текст и документарне фотографије.

У холу су изложене скулптуре Сретена Стојановића (**Портрет супруге**, **Аутопортрет**, **Портрет Павла Бељанског**), и низ фигурина из спомен-збирке (**Бацач камена**, **Девојка с бананама**, **Девојка с огледалом** и **Мексиканка**). Уз њих, на зидовима, постављене су студентске фотографије Исидоре Покрајац, истих назива.

Кустоски приступ ком смо прибегли у холу, али и у остатку изложбе, нетипичан је за музејску поставку Спомен -збирке, где се скулптуре обично смештају уз зидове ради безбедности. Извлачењем Стојановићевих скулптура у простор хола, тако да су се могле сагледати са свих страна, оне су добиле живост и покрет. Виђене из свих углова, сведочиле су о вештини вајара, о зналачком одабиру композиције и комбиновању текстура, о експресивном потезу и лирској поетици, о разноврсном доживљају који се мења како се помера угао гледања. Истовремено, студентске фотографије, динамично постављене на зид уз сваку од скулптура, позивале су на духовит дијалог о родном идентитету и стереотипима. Живости поставке допринело је и осветљење, мада су скромни услови ограничили ефекат.

Следећа просторија, Меморијал уметника, садржала је тактилну скулптуру, гипсани одливак Стојановићевог портрета балерине **Наташе Бошковић**, и радове са предмета Скулптура. Насупрот тактилној скулптури усамљено смештеној уз један од зидова, постављени су

били гипсани портрети студената друге године, Јоване Милетић, Магдалене Цветковић, Анђеле Куревије, Таре Тврдковић, Теодоре Миловановић и Марка Чизманског, сваки на свом постаменту. Њихов просторни распоред био је такав да из сваког угла галерије, са оба улаза у Меморијал, комуницирају са публиком. Истовремено, инспирисали су кретање око сваког рада појединачно, и сагледавање различитости форме, потеза и сензибилитета. На наспрамном зиду, који се с улаза није видео, али је након улаза у просторију донекле доминирао, налазиле су се динамично и разиграно постављене фотографије процеса рада на портретима, а затим и изливања. Насупрот томе су били изложени, постављени заједно на столу, аутопортрети студената у картону, уз које су, поново на зиду, биле окачене фотографије процеса њиховог стварања у простору Меморијала.

Идеја да се прикаже наставни процес заједно са исходима рада студента била је и полазиште за осмишљавање приказа предмета Увод у студије архитектуре у трећој просторији. Веза са простором Меморијала остварена је кроз картон као материјал који се понавља у поставкама обе просторије као материјал за израду скулптура, а потом и за израду прве верзије архитектонских макета рађених у процесу наставе, а чије су фотографије биле део садржаја изложених плаката. Радови студената прве године који чине изложбену поставку у трећој просторији били су приказани двојако, кроз архитектонске макете исте основе које су представљале индивидуална студентска просторна решења предлога изложбе, и кроз плакате постављене на зидовима уз одговарајуће прилоге који су приказивали индивидуалне креативне процесе студената.

Плакати су били осветљени постојећим галеријским светлом, али свака од осам макета постављена слободно у простору била је осветљена посебно, масивном сценском расветом неуобичајеном за галеријске услове. Иако масивних статива, са расветним телима црне боје, расвета се визуелно уклапала са жичаним постаментима на којима су биле постављене макете.

ХОЛ

Предмет: Просторна инсталација

Сретен
Стојановић
1898–1960
У Београду
око 1927.
На школовању
у Бечу
око 1918.

МЕМОРИЈАЛ УМЕТНИКА

Предмет: Скулптура

ИЗЛАГАЧКИ ПРОСТОР

Предмет: Увод у студије архитектуре

СРЕТЕН СТОЈАНОВИЋ И ПРОСТОРИ ТАКТИЛНОСТИ
БОРБА И ОСЛОБОЂЕЊЕ
СРЕТЕН СТОЈАНОВИЋ И ПРОСТОРИ ТАКТИЛНОСТИ
ЗАВОРАВЉЕНИ

Потпис Сретена Стојановића

Концепт

Стварност прецизирамо свим чулима, али једно чуло стварност чини стварнијом. Како без додира? Можда додиром рушимо илузије које нам стварност нуди. Позовите не би било позовите да можемо све да додирнемо, у томе јесте његова магија. Одсуство једног чула нам пружа прилику да поново изумемо свет око нас, да га интензивније доживимо кроз друга чула. Наше прво сећање јесте додир. Тамо тражимо утеху, додир нас смирује и говори нам шта је стварно, додиром комуницирамо најлепше и најружније што човек може да смисли. Моје најраније сећање на музеј јесте жеља да додирнем сваки експонат да бих задовољила свим чулима. С годинама та дечија потреба да се ствари опипају и тако боље упознају тиња, али никада не одлази. Једноставно је бонтон потиснe, јер није у реду чачкати туђе ствари, пак та жеља је увек ту. Коначно! Експонати које можемо миловати до сутра, осетити сваку облину, доживети их кроз сва чула и задовољити радозналост. Како би било да човек почуша само чулом вида себи да изазове сензацију додира? Нешто би рекао да посета музеју и иначе изгледа тако и можда је у праву, али је ствар у томе што типична поставка није урађена тако да се од вас тражи да посматрате тактилност. Овом поставком желим управо то и да постигнем. Желим да се играм са чулима!

Вишња Вукајловић

Студенткиња прве године сценске архитектуре, технике и дизајна

У МРАКУ САМО ОЧИ

Скице просторног решења

Фотографије радне макете

Рељефи Сретена Стојановића: фасадна пластика

Истраживање

Вајар Сретен Стојановић је својим стваралаштвом допринео развоју српске уметности у првој половини 20. века. За разлику од вајарских дела, један сегмент његовог стваралаштва је остао маргинализован и никад приказан. У питању је велики опус фасадне пластике остварен у међуратном периоду на јавним и приватним објектима у Београду и Новом Саду. Сарађивао је са најзначајнијим градитељима међуратног раздобља Миланом Злоковићем и Драгишом Брашованом, као и архитектама Миланом Секулићем и Проком Бајићем. Сретен Стојановић је рељефима подигао визуелне квалитете архитектуре. Креирани рељефи допринели су стилској дефиницији објеката. Развој фасадне скулптуре у српској архитектури је доживео врхунац између два светска рата. То је период када су многи стваоци украсили око 400 зидања Југословенске престонице.

1. Детаљ рељефа на објекту Аэровојноуи Генерали, Београд (1931–1933), 2. Рељеф "Универзалне хармоније" на стамбеном објекту Београд (1929), 3. Рељеф "Покретачи" - палата трговачке коморе, Нови Сад (1930–1931), 4. Стамбени објекат архитекте Милан Секулић, Београд (1925), 5. Рељеф на кући браће Драгићевића, Земун (1925), 6. Рељеф "Покретачи", Војвођанска улица, 7. Дечији рељеф на стамбеном објекту, Београд (1932–1933)

Урош Антић

Студент прве године сценске архитектуре, технике и дизајна

ЗАБОРАВЉЕНИ

Скице просторног решења

Концепт

Илустрације просторног решења

Уметнички израз и богат опус архитектонске пластике настао у кратком петогодишњем периоду сведочи о великим и широким уметничким хоризонтима, умећу и креативношћу које је С. Стојановић створио. Неонуване, руинирани и заборављени рељефи који су само један сегмент уметниковог рада без ког ова архитектонска остварења никада не би била потпуна. Овај период уметниковог стваралаштва је непознат људима и њему не подајемо пуно важности, док целокупан његов опус посматрамо кроз визуре скулптура које је вајао. Оронули зид који обједињују празнине и пукотине са скулптурама служи да се дистанцирамо и поразмислимо зашто стари објекти полако губе значај и како се односимо према свом наслеђу, колико се боримо за очување и недостаје ли нам више осећања за поштовање традиције?

СРЕТЕН СТОЈАНОВИЋ И ПРОСТОРИ ТАКТИЛНОСТИ
СРЕТЕН СТОЈАНОВИЋ И ПРОСТОРИ ТАКТИЛНОСТИ
СРЕТЕН СТОЈАНОВИЋ И ПРОСТОРИ ТАКТИЛНОСТИ
СРЕТЕН СТОЈАНОВИЋ И ПРОСТОРИ ТАКТИЛНОСТИ

ОТВАРАЊЕ ИЗЛОЖБЕ

Изложба „Вајар Сретен Стојановић и простори тактилности“ свечано је отворена 23. марта 2023. године.

Изложба је реализована у сарадњи Спомен-збирке Павла Бељанског и Одсека за уметност и дизајн Департмана за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука у Новом Саду. Кустоскиње изложбе су Марта Ђармати (Спомен-збирка Павла Бељанског), и др ум. Јелена Јанев и др Татјана Бабић (Одсек за уметност и дизајн, Департман за архитектуру и урбанизам, Факултет техничких наука).

На отварању изложбе, публици су се обратили мр Милана Квас, управница Спомен-збирке Павла Бељанског, Марта Ђармати, виши кустос Спомен-збирке, Јелена Јанев и Татјана Бабић, као и др и др ум. Татјана Дадић Динуловић, руководилац Одсека за уметност и дизајн. Изложбу је затим отворио др Срђан Колаковић, декан Факултета техничких наука.

EXIT

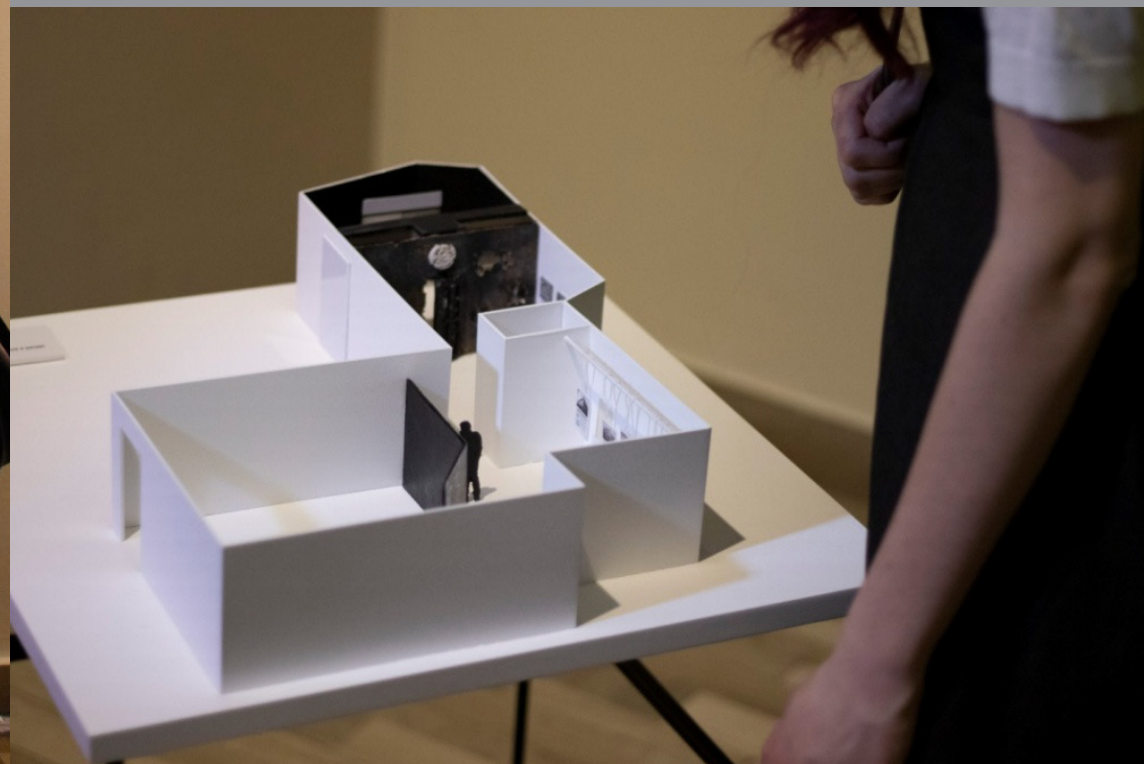

СРЕТЕН СТОЈАНОВИЋ И ПРОСТОРИ ТАКТИЛНОСТИ
У МРАКУ САМО ОЧИ

СТРУЧНА ВОЂЕЊА

Изложба „Вајар Сретен Стојановић и простори тактилности“ трајала је од 23. марта до 18. јуна. 2023. године, и имала је 1 806 посетилаца. Током трајања изложбе одржано је више стручних вођења и радионица.

Стручна вођења за ширу публику

Четвртак, 6. април
Кроз изложбу су водиле кустоскиње пројекта Марта Ђармати, Јелена Јанев и Татјана Бабић.
Публици су представиле специфичну методологију наставе везану за студије сценског дизајна, креативни процес кроз који су студенти прошли, као и поставку изложбе и начине на које се може направити одмак од уобичајене музејске поставке.

Четвртак, 20. април
Кроз изложбу је публику водила кустоскиња пројекта Татјана Бабић. Било је речи о методологији наставе на предмету Увод у студије архитектуре и начинима увођења студената прве године у проблематику и креативне изазове промишљања архитектуре изложбе, као и о одмаку од класичног музејског излагања који је изложба направила.

Четвртак, 27. април
Кроз изложбу су водиле кустоскиње пројекта Јелена Јанев и Марта Ђармати. Марта Ђармати је присутне упознала с биографијом Сретена Стојановића, и историјским контекстом у ком је живео и стварао. Јелена Јанев објаснила је методологију наставе на предметима Скулптура и Просторна инсталација, начине увођења студената друге године у скулпторско размишљање и треће године у промишљање просторне уметничке инсталације, те на који начин су живот и рад Сретена Стојановића били инспирација за настале радове, као и за кустоско решење поставке изложбе.

Дизајн изложбене поставке
НЕЖНОСТ И БРУТАЛНОСТ
СРЕТЕН СТОЈАНОВИЋ И ПРОСТОРИ ТАКТИЛНОСТИ

Четвртак, 25. мај
Кроз изложбу је водила кустоскиња пројекта Јелена Јанев, која је говорила о методологији наставе и креативном процесу кроз који су студенти прошли, као и о поставци изложбе и могућим начинима да се направи одмак од уобичајене музејске праксе.

РАДИОНИЦЕ ЗА СРЕДЊОШКОЛЦЕ

Уторак, 4. април
Радионицу је одржала Јелена Јанев ученицима другог разреда смера Дизајн ентеријера Школе за дизајн „Богдан Шупут“ из Новог Сада, у сарадњи са професорком Школе Иваном Самарџић. Ђаке је упознала са животом и стваралаштвом уметника и са креативним процесом кроз који су прошли студенти прве, друге и треће године основних студија Сценске архитектуре, технике и дизајна. Потом је одржан практичан део радионице на ком су ученици дали креативни одговор на виђене скулптуре у оквиру изложбе „Вајар Сретен Стојановић и простори тактилности“, моделујући у вајарском пластелину.

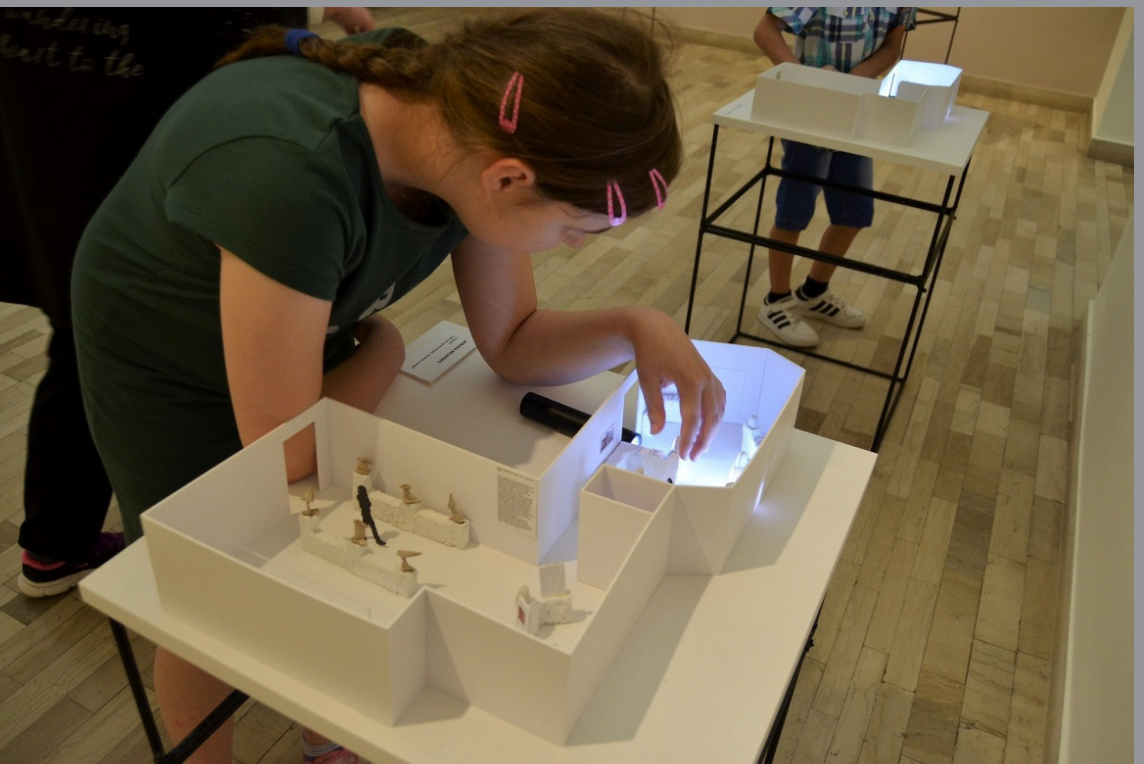
Субота, 8. април
Кроз изложбу је ђаке Школе примењених уметности Шапца, у пратњи професорке Драгане Малишић Марковић, водила др ум. Драгана Вилотић, доценткиња на Одсеку за уметност и дизајн.

Уторак, 9. мај
Кроз изложбу су ђаке друге године Гимназије „Светозар Марковић“ из Новог Сада, уз пратњу професора Ота Чолака, водиле Татјана Бабић и Јелена Јанев.

ТАКТИЛНЕ РАДИОНИЦЕ

Субота, 27. мај
Одржана је тактилна радионица „Простор тактилности“ коју су водиле Снежана Николић, тифлолог ШОСО „Милан Петровић“ из Новог Сада и Јелена Јанев. Учесници радионице, укључујући и студенте сценског дизајна, кроз обилазак актуелне поставке уз објашњења Снежане Николић, добили су основне информације о стандардима које је потребно испоштовати приликом осмишљавања тактилних поставки намењених слепим и слабовидим особама. Снежана Николић је указала и на проблеме слабовидих који су невидљиви у планирању културне и урбанистичке политике, и о потреби за инклузијом приликом осмишљавања архитектуре изложбе. Учесници изложбе могли су додиром да истраже одабране радове изведене у оквиру предмета Скулптура и Увод у студије архитектуре, као и гипсани одливак Стојановићеве скулптуре **Наташа Бошковић** (1930), те тактилни дијаграм реализован у оквиру пројекта „Додирни и осети“, у сарадњи са Снежаном Николић.

Субота, 10. јун
Одржана је друга тактилна радионица коју је водила Снежана Николић, тифлолог ШОСО „Милан Петровић“ из Новог Сада. Учесници радионице могли су додиром да истраже изложене студентске радове, и да тактилно доживе разноврсне текстуре и материјале, макету зграде Спомен-збирке Павла Бељанског, као и гипсани одливак Стојановићеве скулптуре **Наташа Бошковић** (1930), те тактилни дијаграм реализован у оквиру пројекта „Додирни и осети“.

Сарадници: Милица Орловић Чобанов (виша кустоскиња Спомен-збирке Павла Бељанског), Владимир Илић, Игор Љубић, Дарко Секулић (Одсек за уметност и дизајн, Департмана за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука у Новом Саду)

Фотографије: Јелена Воргучин Ковачевић, Cinetic; Документација Спомен -збирке Павла Бељанског, Нови Сад; Фондација Сретен Стојановић, Београд; студенти и наставници Одсека за уметност и дизајн Департмана за архитектуру и урбанизам Факултета техничких наука у Новом Саду; Милан Просен, Београд

Лектура и коректура: Слободанка Дачић

Дизајн каталога: др ум. Драгана Пилиповић, Cinematograph

ИСБН
978-86-81132-20-3

Нови Сад, 2023.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

069.51:730(497.113 Novi Sad)»2023»(083.824)

ЂАРМАТИ, Марта, 1976-
Вајар Сретен Стојановић и простори тактилности [Електронски извор] : [електронски каталог] / [кустоскиње изложбе и ауторке текста Марта Ђармати, Татјана Бабић, Јелена Јанев]. - Нови Сад : Спомен-збирка Павла Бељанског, 2023. - [141] стр. : илустр. ; 19 cm

Доступно и на: https://beljanskimuseum.rs/promocija-e-kataloga-izlozbe-vajar-sreten-stojanovic-i-prostori-taktilnosti/. - Опис заснован на стању на дан: 08. 11. 2023. - Насл. са насловног екрана.

ISBN 978-86-81132-20-3

1. Бабић, Татјана, 1970- 2. Јанев, Јелена, 1972-
а) Стојановић, Сретен (1898-1960) - Вајарство - Изложбени каталози б) Факултет техничких наука (Нови Сад) - Студентски радови - 2023 - Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 132473097